

Voorwoord

Voor u ligt het Financieel jaarverslag met daarin de belangrijkste resultaten van de verzekeringsbranche over 2022. Een verslag met cijfers, maar ook met achtergronden en verklaringen bij die cijfers. Hiermee wil de verzekeringssector inzicht bieden in de maatschappelijke rol van de sector en de belangrijkste ontwikkelingen, en in beeld brengen hoe de branche ervoor staat. Vanuit de wereldeconomie leidt dit verslag u via de situatie in Nederland naar de verzekeringsmarkt en aangrenzende sectoren. Het verslag is opgesteld door het Data Analytics Centre van het Verbond van Verzekeraars.

In 2022 ging een schok door Europa toen de inval in Oekraïne plaatsvond. Voor Nederland was het lang geleden dat een dergelijk groot conflict zo dicht bij huis was. Dit veroorzaakte een menselijk drama met als gevolg een vluchtelingenstroom richting het westen. Verder van huis waren er ook geopolitieke spanningen zoals rond Taiwan, China en de VS. Dit alles had grote impact op de beschikbaarheid van energie, graan en andere materialen. In combinatie met een gespannen arbeidsmarkt was inflatie het gevolg.

In maart werden de strenge coronamaatregelen afgeschaft, waardoor de samenleving weer meer open kon worden gesteld. Dit betekende een einde aan twee jaren met afwijkende risico's, zoals meer thuis zijn, minder reizen en meer mensen die ziek waren of zelfs eerder stierven. Helaas bleef de oversterfte min of meer gelijk en nam het ziekteverzuim verder toe.

In 2021 waren de overstromingen in het zuiden van Nederland beeldbepalend. Ook in 2022 was er weer schade door extreem weer, waaronder de drielingstorm met de namen Dudley, Eunice en Franklin. Duidelijk is dat de trend van grotere schades doorzet. Verder was 2022 het zonnigste jaar ooit gemeten, was er sprake van droogte en dreigde waterschaarste in de zomer.

Bij veel van bovenstaande situaties hebben verzekeraars in 2022 mensen en bedrijven weer op gang geholpen en gehouden. Naast preventie en afhandeling van schades richten zij hun blik ook op de lange termijn, zodat zij een betrouwbare partner kunnen blijven, ook in het geval van nieuwe risico's. Hiervoor is wel een solide bedrijfsvoering noodzakelijk. De beleggingsopbrengsten waren in 2022 fors lager door gedaalde beurskoersen en vooral door de rente die door centrale banken fors is verhoogd om inflatie te bestrijden. Ondanks de inflatie bleef de solvabiliteit goed overeind en er wordt al gewerkt aan en met de gevolgen van nieuwe wetgeving op het gebied van verslaglegging (IFRS 17) en het pensioenstelsel (Wtp).

De leden van het Verbond hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het tot stand brengen van dit verslag, in het bijzonder:

- Sjoerd Laarberg (commissie Data Analytics, Allianz)
- Louis Andriese (commissie Data Analytics, Nationale-Nederlanden)
- Pieter Feenstra (commissie Data Analytics, Achmea)
- Stephan Jue (commissie Data Analytics, De Goudse)
- Spencer Stots (commissie Data Analytics, Athora Netherlands)
- Eelco Frijlink (Allianz)
- Jan Willem Hoitsma, (Athora Netherlands)

Ik hoop dat dit jaarverslag in uw informatiebehoefte voorziet.

Harold Herbert,
directeur

Inhoud

Voorwoord	1
Samenvatting	3
Summary	4
1 Inleiding	5
1.1 Verantwoording	5
1.2 Representativiteit	5
1.3 Premievolume Nederlandse verzekeringsmarkt	5
1.4 Leeswijzer	6
2 Economische ontwikkelingen	7
2.1 De wereldeconomie	7
2.2 De Nederlandse economie	7
2.3 Beleggingen	11
2.4 De verzekeringsmarkt in 2022	13
3 Schadeverzekeringen	16
3.1 Algemeen	16
3.2 Herverzekering	17
3.3 Motor	17
3.4 Brand	21
3.5 Transport	24
3.6 Aansprakelijkheid	25
3.7 Rechtsbijstand	25
3.8 Reis	27
4 Inkomen en Zorg	28
4.1 Algemeen	28
4.2 Inkomen	28
4.3 Zorg	33
5 Levensverzekeringen	34
5.1 Algemeen	34
5.2 Individueel	36
5.3 Collectief (werknemerspensioen)	37
6 Afsluitend	41
Verklaring begrippen	42

Samenvatting

Het jaar 2022 stond vooral in het teken van de oorlog in Oekraïne en spanningen elders in de wereld. Deze zorgden uiteraard voor veel persoonlijk leed, maar ook voor onrust en schaarste. Daarnaast waren de gevolgen van de coronapandemie wisselend. Zo ging de samenleving weer open, waardoor men meer buitenshuis was, maar waren er ook nog altijd negatieve effecten op het ziekteverzuim en stierven toch nog meer mensen dan verwacht.

In tegenstelling tot 2021 waren er geen overstromingen, maar wel een drielingstorm in februari (Dudley, Eunice en Franklin). De economie trok verder aan en de werkloosheid nam verder af tot het laagste niveau sinds 2001. De rente steeg verder tot bijna 3 procent, onder andere om de inflatie te beteugelen. In combinatie met gedaalde beurskoersen leidde dat tot negatieve beleggingsopbrengsten. Nieuw is de forse toename van de inflatie met ruim 10 procent. Dat heeft echter zeer beperkt geleid tot premieverhogingen onder andere door concurrentie en kostenbeheersing. De resultaten van verzekeraars zijn over het algemeen positief met uitzondering van levensverzekeringen, waar de beleggingsresultaten veel impact hebben. Daarnaast levert de WA-tekening van Motorrijtuigen nog altijd een negatief resultaat op.

Schadeverzekeringen

Schadeverzekeraars helpen klanten jaarlijks bij gemiddeld zo'n 100 duizend branden, 300 duizend waterschades en een miljoen schades aan voertuigen. Na de overstromingsschaden in het zuiden van Nederland in 2021, zet de trend van klimaatschade zich door in 2022 met onder andere een drielingstorm. Daarnaast reizen mensen vaker en zijn zij dus vaker buitenshuis. De schadelast neemt toe door grotere risico's, meer en duurere techniek en door de prijsstijging van energie, arbeid en materialen door schaarste. Dat tezamen leidt tot een toename van het premievolume en een daling van het resultaat.

Inkomen en Zorg

Op het gebied van Inkomens- en Zorgverzekeringen helpen verzekeraars weer meer dan honderdduizend klanten aan vervangend inkomen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid en aan ondersteuning bij duurzame re-integratie. Keuringsachterstanden bij het UWV leiden helaas tot onzekerheid en gemiste kansen. De omzet stijgt bij Inkomen, maar door lagere beleggingsopbrengsten daalt het resultaat na rente. Bij Zorg stijgt de omzet eveneens, wat leidt tot een positief resultaat na een klein verlies in 2021.

Levensverzekeringen

De omzet van levensverzekeraars is in 2022 gedaald. Bij het collectieve deel (pensioen) is wel sprake van groei, maar die is niet zichtbaar omdat de omzet van PPI's (premiepensioeninstellingen) buiten de cijfers van levensverzekeraars valt. Het individuele deel daalt door aflopende polissen en scherpe concurrentie. Vooral door lagere beleggingsopbrengsten valt het technisch resultaat in 2022 negatief uit. Het netto resultaat komt positief uit op 1 procent. Inkomsten voor de uitvoering van DC-overeenkomsten zijn hierin niet opgenomen. De oversterfte is voor het derde jaar groter dan vóór corona. De financiële gevolgen lijken voor verzekeraars vooralsnog beperkt, maar het leidt wel tot een toename van uitvaarten.

Tabel 1 Resultaat verzekeringsbranche 2022

	Premievolume ¹		Netto combined ratio ²	Resultaat ²				
	2022			2018	2019	2020	2021	2022
	€ mrd	% groei vs '21	2022	% verdiende premie				
Totaal Schade	15,5	4	94	3	5	9	9	5
• Motor	6,2	3	99	1	2	7	6	1
• Brand	4,8	4	88	0	8	14	14	10
• Transport	0,8	-3	95	5	6	15	16	4
• Overige	3,7	7	92	10	5	3	6	6
Totaal Inkomen & Zorg	57,6	6	99	2	1	1	0	1
Totaal Leven	12,4	-6	n.v.t.	22	16	21	23	-6
Totaal	85,5	4	n.v.t.	6	4	5	5	0

¹ Premievolume (bruto verdiende premie) van de directe binnenlandse tekening, de indirecte binnenlandse tekening en de directe buitenlandse tekening.

² Netto combined ratio is schade + kosten als procenten van de premie. Technisch resultaat is na rente en na herverzekering, maar voor afdracht van vennootschapsbelasting, uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie.

Summary

The year 2022 was mainly marked by the war in Ukraine and tensions in other parts of the world. Of course, these caused great personal suffering, but also unrest and scarcity. In addition, the consequences of the corona pandemic were varying. Society opened up again, enabling people to go out more often, but there were still negative effects on absenteeism and more people died than expected.

In contrast to 2021, there were no floods, but there were triplet storms in February (Dudley, Eunice and Franklin). The economy picked up further and unemployment declined to the lowest level since 2001. The interest rate rose to almost 3 per cent to curb inflation, among other reasons. Combined with the lower stock prices this led to negative investment returns. A new phenomenon is the strong increase in inflation by more than 10 per cent. However, this had a limited effect on price increases due to, among other factors, competition and cost control. The results of insurers are generally positive, with the exception of Life insurance, which was seriously affected by the investment results. Furthermore, Third-Party Motor insurance continued to produce a negative result.

Property & casualty insurance

Property and casualty insurers assist their clients each year with approximately 100,000 fires, 300,000 water damages and one million damages to vehicles. After the flood claims in the southern part of the Netherlands in 2021, the trend of climate-related damage continued in 2022 with, among others, triplet storms. In addition, people travel more frequently and are more outside their homes. The claims burden increases due to larger risks, more and more expensive technology and increased costs of energy, labour and materials because of scarcity. These factors combined lead to an increase in premium volume and a decline of the result.

Health and Income insurance

In the field of Income and Health insurance, insurers again help more than 100,000 clients with replacement income in case of illness and disability and support them with sustainable re-integration. Unfortunately, medical inspection backlogs with the Employee Insurance Agency (UWV) lead to insecurity and missed opportunities. The revenue of Income insurance increases, but the result after interest decreased due to lower investment returns. The revenue of Health insurance also increases, which leads to a positive result after a small loss in 2021.

Life insurance

The revenue of life insurers has declined in 2022. In the Group life business (pension) there is growth, but this is not visible as the revenue of the PPIs (premium pension institutions) is not included in the figures of the life insurers. The Individual life insurance business shrinks due to expiring policies and keen competition. The technical result in 2022 is negative, mainly due to lower investment income. The net result is 1 per cent positive. This does not include income for the execution of DC-contracts. The excess mortality is higher for three years in a row than before the corona pandemic. The financial consequences for insurers seem to be limited so far, but the number of funerals increases.

Table 1 Results insurance sector 2022

	Premium volume ¹		Net combined ratio ²	Result ²				
	2022			2018	2019	2020	2021	2022
	€ bn	% growth vs '21	2022	% earned premiums				
Total P&C	15.5	4	94	3	5	9	9	5
• Motor vehicles	6.2	3	99	1	2	7	6	1
• Property	4.8	4	88	0	8	14	14	10
• Marine Aviation Transp.	0.8	-3	95	5	6	15	16	4
• Other	3.7	7	92	10	5	3	6	6
Total Income and Health	57.6	6	99	2	1	1	0	1
Total Life	12.4	-6	n.a.	22	16	21	23	-6
Total	85.5	4	n.a.	6	4	5	5	0

¹ The premium volume (gross earned premiums) of the direct domestic turnover, indirect domestic turnover and direct foreign turnover.

² Net combined ratio reflects benefits + costs as a part of premiums. Technical result is after interest and after reinsurance, but before the deduction of corporation tax, expressed as a percentage of the gross earned premiums.

1 Inleiding

1.1 Verantwoording

Dit jaarverslag bevat een terugblik op de financiële ontwikkelingen in de Nederlandse verzekeringsbranche over het jaar 2022. Het is opgesteld door het Data Analytics Centre (DAC), de data-analyse- en onderzoeksafdeling van het Verbond van Verzekeraars. Het verslag heeft primair tot doel om stakeholders een goed beeld te geven van de stand van zaken en belangrijkste ontwikkelingen in de sector, en daarmee bij te dragen aan verdere versterking van de dialoog tussen de sector en de samenleving.

Resultaten worden veelal uitgedrukt in een percentage van de bruto verdiende premie. Alle premiebedragen zijn exclusief assurantiebelasting. De hier gepresenteerde resultaten zijn de zogenaamde technische resultaten inclusief herverzekering, maar vóór afdracht van vennootschapsbelasting. De berekeningen zijn gebaseerd op een panel van verzekeraars, maar alle uitkomsten zijn opgeschaald naar de omvang van de gehele Nederlandse verzekeringsbranche. Vanwege de omvang van het panel is de ophoging betrouwbaar genoeg om uitspraken over de gehele markt te kunnen doen.

De genoemde cijfers in dit jaarverslag over voorgaande jaren kunnen op bepaalde punten afwijken van de cijfers zoals vermeld in eerdere jaarverslagen. De belangrijkste redenen hiervoor zijn bijstellingen op oude jaren, veranderingen in panelsamenstelling en gewijzigde verslagleggingsregels. Daarnaast zijn de cijfers in 2018 met terugwerkende kracht aangepast om de marktomvang nauwkeuriger weer te geven (zie paragraaf 1.3). De gepresenteerde cijfers zijn afkomstig van het DAC, tenzij anders vermeld.

1.2 Representativiteit

De financiële gegevens van *schadeverzekeraars* zijn gebaseerd op 90 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële jaarcijfers Schade & Inkomen, waarvoor het DAC jaarlijks schadeverzekeraars enquêteert, die in Nederland werkzaam zijn. De resultaten die in het hoofdstuk Schadeverzekeringen gepresenteerd worden, hebben betrekking op alle schadeverzekeringen (exclusief Zorg en Inkomen), namelijk verzekeringen voor motorrijtuigen, brand, transport, aansprakelijkheid, rechtsbijstand en reis.

De financiële gegevens van *Zorg* zijn cijfers van De Nederlandsche Bank (DNB) en betreffen de gehele markt. De cijfers van *inkomensverzekeraars* komen uit de statistiek Financiële jaarcijfers Schade & Inkomen van het DAC en zijn gebaseerd op 95 procent van de markt, gemeten naar premievolume.

De financiële gegevens over *levensverzekeraars* zijn gebaseerd op 95 procent van de Nederlandse verzekeringsmarkt, gemeten naar premievolume. De resultaten zijn afkomstig van de statistiek Financiële jaarcijfers Leven, waarvoor het DAC jaarlijks levensverzekeraars die in Nederland werkzaam zijn enquêteert.

1.3 Premievolume Nederlandse verzekeringsmarkt

De verzekeringscijfers in dit verslag betreffen verzekeraars die actief zijn in Nederland en niet alleen meer die onder toezicht staan van de Nederlandse toezichthouder DNB.

De premievolumes voor de Nederlandse markt zijn vastgesteld op basis van jaarverslagen van verzekeraars, gegevens uit de twee DAC-statistieken Financiële Jaarcijfers Schade & Inkomen en Financiële jaarcijfers Leven, Solvency Financial Condition Reports en de openbare staten van DNB. De markt cijfers over het premievolume voor de Nederlandse markt zijn daarmee voor verzekeraars de beste basis om hun marktaandeel binnen Nederland vast te kunnen stellen.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat kort in op algemene economische ontwikkelingen die mede van invloed zijn op de resultaten van de verzekeringsbranche. Daarna wordt in hoofdstuk 3 het resultaat van de diverse schadeverzekeringen toegelicht, waarbij ook wordt stilgestaan bij de impact van herverzekering. Hoofdstuk 4 bevat een toelichting op de markt van zorg- en inkomensverzekeringen. In hoofdstuk 5 wordt verslag gedaan van de financiële ontwikkelingen op de markt voor levensverzekeringen, met aandacht voor de ontwikkeling van het premievolume, het resultaat en ontwikkelingen in die sector. Het verslag eindigt met een afsluiting en een verklarende lijst van begrippen.

2 Economische ontwikkelingen³

2.1 De wereldeconomie

In 2022 was van de coronapandemie niet veel meer te merken. In theorie zouden hier nog inhaaleffecten uit voort kunnen komen met een gunstig effect op de economie, maar in de praktijk werden deze overschaduwed door de effecten van de oorlog in Oekraïne. Omdat Rusland een grote energieleverancier is, leidde deze oorlog tot extreme prijsstijgingen in de energiesector, wat een domino-effect had op de rest van de economie: hogere energieprijzen leidden tot hogere prijzen voor voedsel en goederen, waarna ook de prijzen van de diensten stegen als gevolg van de toegenomen kosten. Bovendien hadden consumenten minder te besteden omdat een groter deel van hun inkomen aan energie werd besteed. Wereldwijd bleef weliswaar sprake van groei, maar deze nam af van 6,1 procent in 2021 tot 3,6 procent in 2022.

De economische groei van de Verenigde Staten (VS) kwam over 2022 uit op 2,1 procent, wat aanzienlijk lager is dan de groei van het jaar ervoor (5,9 procent). Dit was voornamelijk een gevolg van de opgelopen inflatie als gevolg van de gestegen energieprijzen. In de laatste helft van 2022 daalde de consumptie, waardoor in 2023 zelfs een milde recessie zou kunnen optreden.

Ook in Azië daalde de economische groei, maar niet zo sterk als in de Verenigde Staten. Na een groei van 6,5 procent in 2021, behaalde de economie in Azië in 2022 een groei van rond de 4 procent. In Zuidoost Azië (ASEAN) lag de groei zelfs nog iets hoger, rond de 5,5 procent. China bleef ver achter bij dit gemiddelde met een groei van 3 procent over 2022, een forse achteruitgang vergeleken met de groei van 8,1 procent die in 2021 werd genoteerd. De tegenvallende groei is een gevolg van restricties om de verspreiding van Covid tegen te gaan, tegenvallende exportontwikkelingen en de gevolgen van de oorlog in Oekraïne. India deed het beter dan gemiddeld, met een groei van 7 procent in 2022 tegen een groei van 9,1 procent in 2021, vooral als gevolg van een groei van de dienstensector. Japan laat nog steeds een bescheiden groei zien, met een groei van 1,1 procent in 2022 tegen 2,1 procent in 2021.

Ook het Eurogebied liet een afname van de groei zien. De totale economie van de eurozone groeide in 2022 met 3,5 procent tegen 5,3 procent in 2021. Het ingezette herstel valt hiermee weer terug, wat vooral wordt veroorzaakt door de oorlog in Oekraïne en de daardoor sterk gestegen prijzen. Omdat de gestegen energieprijzen niet in elk land op dezelfde manier doorwerken en de overheden verschillend reageerden, zien we verschillen in de economische ontwikkeling van de Europese landen onderling. Zo daalde de economische groei van Duitsland naar 1,8 procent, van 2,6 procent in 2021, bleef de groei van Spanje in 2022 gelijk aan die van 2021, namelijk 5,5 procent, en nam de economische groei van Italië af van 7 procent in 2021 naar 3,7 procent in 2022. Frankrijk zag de economische groei sterk afnemen van 6,8 procent in 2021 tot 2,6 procent in 2022.

2.2 De Nederlandse economie

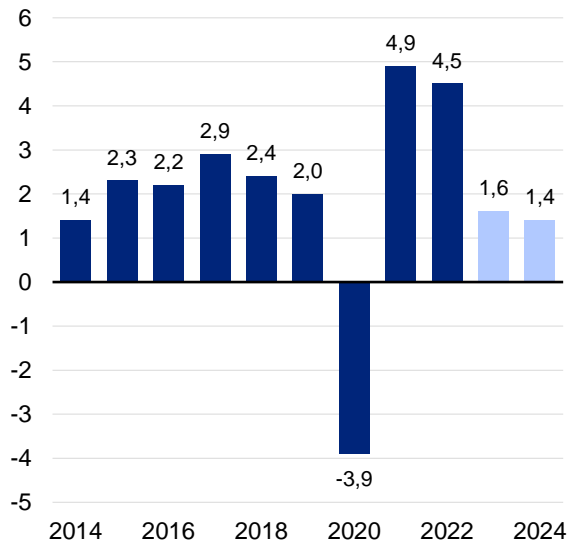
In Nederland groeide de economie in 2022 met 4,5 procent, tegen een groei van 4,9 procent in 2021. Hiermee viel de terugval van de groei in Nederland vergeleken met de andere Europese landen mee. Vergeleken met de groei van de gehele eurozone lag de Nederlandse groei zelfs boven het gemiddelde. De relatief goede prestatie van de Nederlandse economie is onder andere het gevolg van gestegen overheidsuitgaven en export. Niettemin zwakt de Nederlandse economische groei volgens de verwachtingen van het CPB de komende jaren af tot 1,6 procent in 2023 en 1,4 procent in 2024, vooral als gevolg van de afkoelende wereldhandel en huizenmarkt, de oorlog in Oekraïne en de hogere rente.

De werkloosheid liep in 2020 op tot 465 duizend personen, maar daalde in 2021 naar 408 duizend personen. Deze ontwikkeling zet in 2022 door met een verdere daling van de werkloze beroepsbevolking tot 349 duizend personen, het laagste niveau sinds 2001. Voor 2023 en 2024 verwacht het CPB dat het aantal werklozen weer oploopt, tot respectievelijk 395 duizend en 415 duizend personen. Mogelijk is het

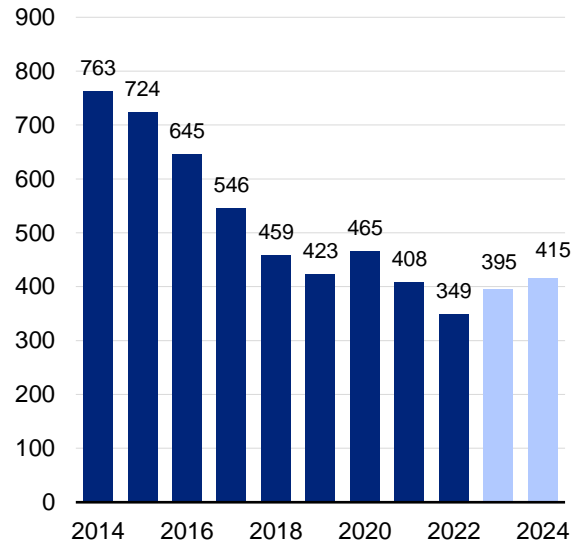
³ De tekst in dit hoofdstuk is grotendeels gebaseerd op het [Centraal Economisch Plan 2023](#) van het CPB en publicaties van onder andere de [OECD](#) en de [Wereldbank](#).

moeten terugbetalen van coronasteun hier debet aan. Het patroon van de werkloosheid volgt hiermee omgekeerd de ontwikkeling van de economische groei.

Figuur 1 Volumemutaties BBP t.o.v. het jaar ervoor (%) (bron: CBS/CPB)

Figuur 2 Werkloze beroepsbevolking (dzd) (bron: CBS/CPB)

Arbeidsmarkt

Het afgelopen decennium is het aantal openstaande vacatures enorm toegenomen. In het eerste halfjaar van 2020 was nog duidelijk een dip zichtbaar, maar daarna is een enorme stijging ingezet. In het tweede kwartaal van 2022 was het aantal op zijn hoogst met 467 duizend vacatures. In het tweede halfjaar is het aantal vacatures licht gedaald, maar het is nog altijd hoger dan het aantal werklozen.

Het hoge aantal vacatures betekent dat er meer werk is dan kan worden uitgevoerd. Daardoor zullen waarschijnlijk herstelopdrachten langer uitstaan en prijzen stijgen, wat ook invloed zal hebben op de schadelast van verzekeraars. Daarnaast kan de omzet in arbeidsvoorwaardelijke producten als pensioenregelingen en collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekeringen toenemen, maar ook het risico van ziekte en arbeidsongeschiktheid.

Figuur 3 Aantal openstaande vacatures ultimo kwartaal (duizend), bron CBS

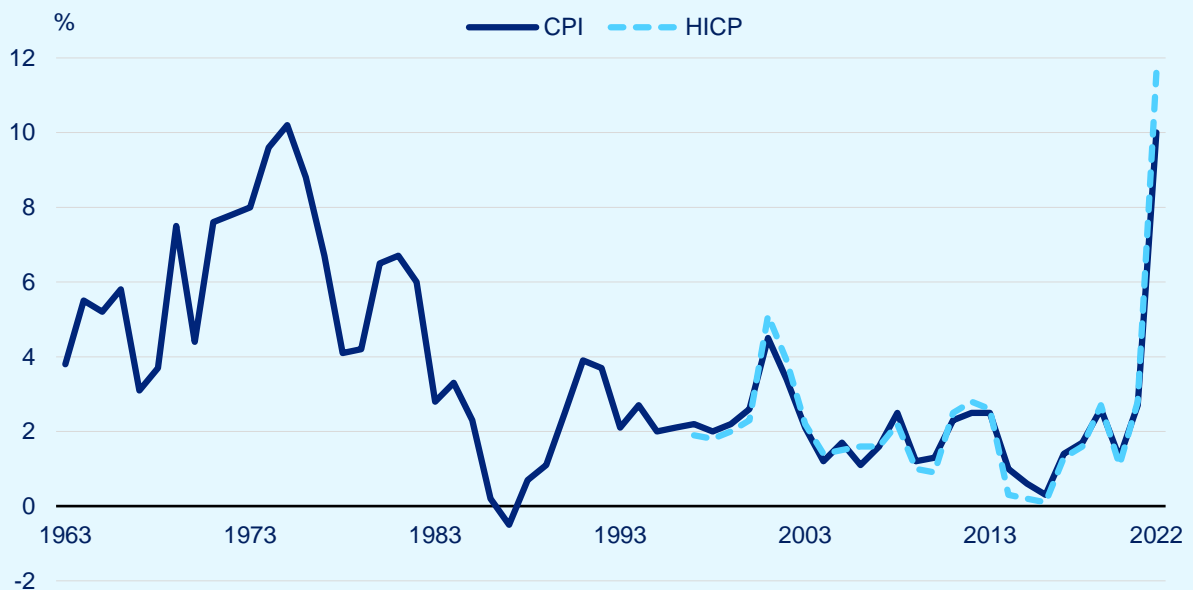
De inflatie (HICP) steeg in 2022 tot een recordhoogte van 11,6 procent, vanwege de gestegen energieprijzen en de doorwerking daarvan op de economie. De energieprijzen zijn inmiddels al weer aan het dalen en het CPB verwacht dan ook dat de inflatie in dit jaar en komend jaar uitkomt op een veel lager niveau van rond de 3 procent.

Inflatie

Inflatie betekent een toename van alle prijzen, niet alleen die van een aantal individuele producten. Hoewel de huidige inflatie duidelijk het gevolg is van de stijging van de prijs van enkele producten, namelijk gas en elektriciteit, werken deze prijsstijgingen direct door in de gehele economie. Omdat de industrie en voedselproducenten veel energie verbruiken, zien zij zich geconfronteerd met sterk toegenomen kosten, wat ze moeten compenseren door zelf ook hogere prijzen te rekenen. Al deze prijsstijgingen tezamen hebben eenzelfde effect op de dienstensector, waardoor uiteindelijk alle prijzen toenemen.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) meet de inflatie met behulp van de jaarlijkse verandering van consumentenprijzen. Hiervoor berekende het CBS de Consumentenprijsindex, CPI. Om de ontwikkelingen van de Europese landen beter met elkaar te kunnen vergelijken, is het CBS in 1996 overgegaan op een iets andere berekening, namelijk de Geharmoniseerde Index van Consumentenprijzen (HICP). Twee belangrijke verschillen tussen deze indices zijn dat de CPI rekening houdt met de kosten van het wonen in de eigen woning en dat de CPI ook bestedingen van Nederland in het buitenland meeneemt. De ontwikkelingen van beide indices zijn overigens sterk gecorreleerd, maar in 2022 is HICP sterker gestegen.

Figuur 4 Inflatie volgens CPI en HICP (jaarmutatatie), bron CBS

Zoals in de figuur is te zien, is de inflatie sinds 1973 nog nooit zo hoog geweest als in 2022. Niettemin is de verwachting dat de inflatie ook snel weer gaat dalen, als gevolg van de reeds ingezette daling van de energieprijzen en de gestegen rente. Het CPB gaat uit van een inflatie van rond de 3 procent voor dit jaar en komend jaar. De periode van hoge inflatie zal in dat geval naar verwachting niet zo lang aanhouden als in de jaren 70 van de vorige eeuw het geval was.

Ondanks de zeer forse inflatie kent het premie-inkomen van verzekeraars een gematigde stijging, zij het dat dit per organisatie en branche kan verschillen. Door het inzetten van onder andere kostenreductie en preventie beperken zij dit. In de volgende box worden maatschappelijke gevolgen benoemd.

Financiële gevolgen en initiatieven

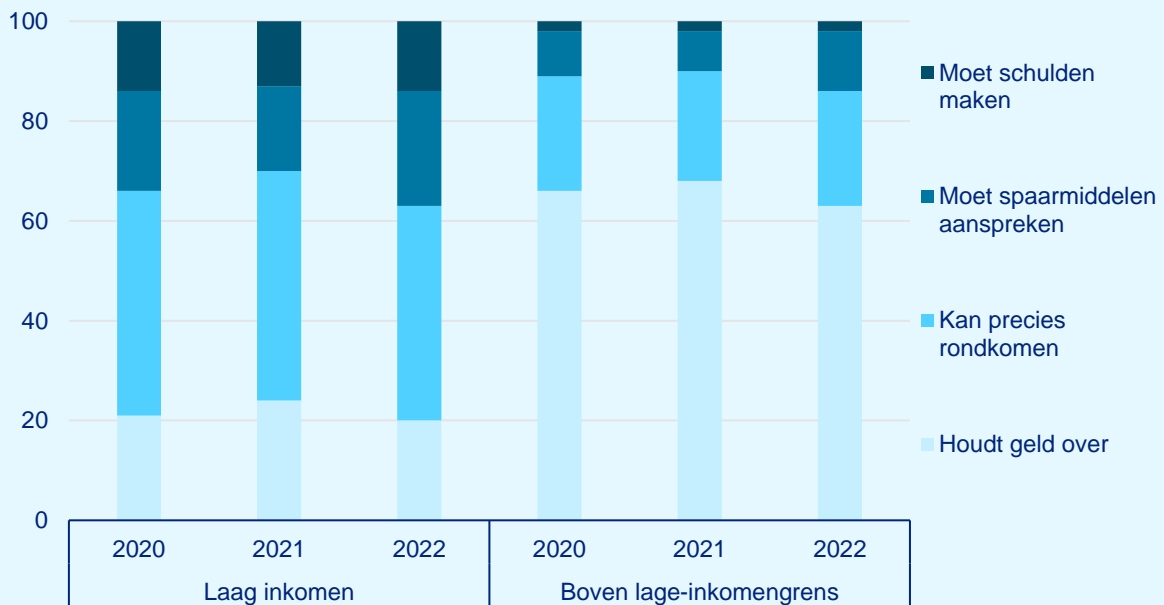
De hoge inflatie heeft ervoor gezorgd dat consumenten flink meer moeten betalen voor basisbehoefte zoals nutsvoorzieningen en boodschappen, maar ook voor andere zaken. Dat heeft er vooral toe geleid dat minder welvarende mensen meer schulden hebben moeten maken of spaargeld moesten aanspreken dan in 2021. Het CBS heeft daarover het volgende [gepubliceerd](#):

Actuele financiële situatie minder rooskleurig ingeschat

Mensen uit huishoudens met een inkomen onder de lage-inkomensgrens maakten vaker gewag van een minder goede financiële situatie dan mensen met een hoger inkomen. Ze houden minder vaak geld over, doen vaker een beroep op spaarmiddelen en maken vaker schulden dan de hogere inkomens. Na een opleving in 2021 gingen de inschattingen van de lage-inkomensgroep er in 2022 weer op achteruit. Het percentage dat geld zegt over te houden daalde van 24 procent in 2021 naar 20 procent in 2022; het percentage dat zegt spaarmiddelen te moeten aanspreken, steeg van 17 naar 23 procent.

Maar ook de mensen uit huishoudens zonder armoederisico waren in 2022 somberder over hun financiële situatie. Het percentage huishoudens dat geld overhoudt daalde van 68 naar 63 procent en het percentage dat spaarmiddelen moet aanspreken steeg van 8 naar 12 procent. Verhoudingsgewijs is de hogere inkomensgroep daarmee sterker financieel versomberd dan de groep met een inkomen onder de lage-inkomensgrens.

Figuur 5 Financiële situatie huishouden (bron: CBS)

Om mensen te helpen met het voorkomen of terugdringen van schulden heeft het Verbond van Verzekeraars meerdere initiatieven genomen. Zo is een partnerschap aangegaan met de [Nederlandse Schuld hulproute](#), is er een [Protocol bij betalingsachterstanden](#) en een [modelconvenant](#). Daarin wordt geregeld dat mensen die met succes een schuldhulptraject hebben doorlopen, niet worden afgewezen omdat ze ooit geroyeerd zijn geweest wegens wanbetaling (schone lei). Dat laatste geldt ook voor mensen die gedupeerde zijn in de toeslagenaffaire.

2.3 Beleggingen

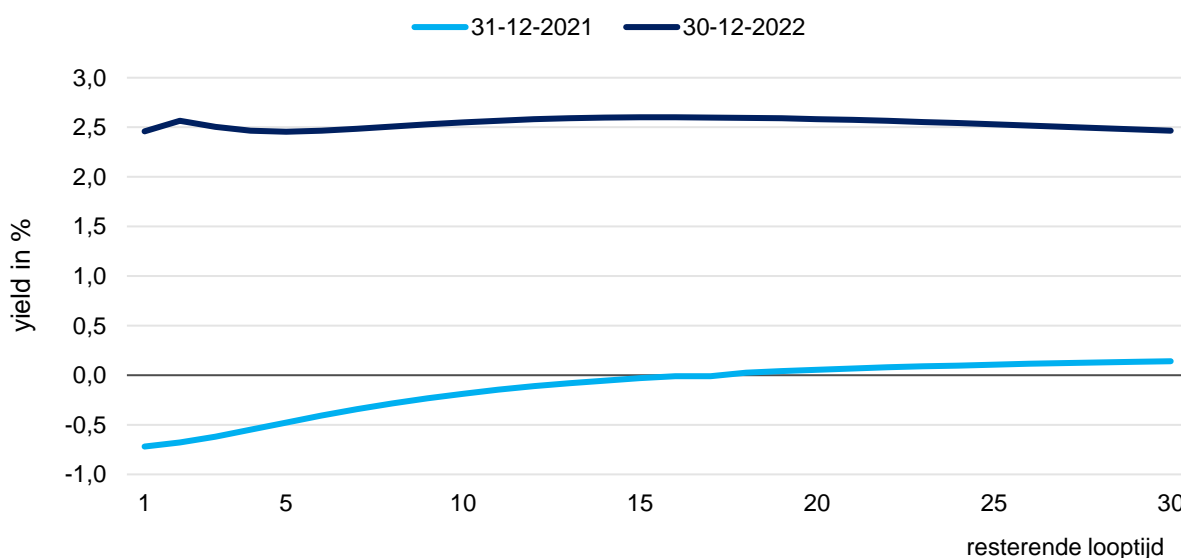
Voor veel verzekeraars zijn de ontwikkelingen op de aandelenmarkt niet de meest relevante indicatoren voor het meten van de beleggingsprestaties. Ze beleggen weliswaar in aandelen om daarmee het rendement op het kapitaal te verhogen, maar het aandeel van hun activa dat is belegd in aandelen is bij de meeste relatief klein (10-15 procent). Dit is over het algemeen om het risico op al te grote verliezen te verminderen, langlopende verplichtingen na te kunnen komen en consumenten meer zekerheid te kunnen bieden. Het grootste deel van beleggingen van veel verzekeraars betreft dan ook vastrentende waarden, zoals staats- en bedrijfsobligaties en vorderingen uit (hypothecaire) leningen.

Het rendement van deze vastrentende waarden hangt onder andere af van de rente en de opslagen voor het kredietrisico (credit spreads). De ontwikkeling van de rente is een belangrijke factor voor verzekeraars. De afgelopen jaren was de rente (bijvoorbeeld 10-jaars staatsobligaties) zeer laag en ongekend lang zelfs negatief. Dit had tot gevolg dat er grote bedragen aan de voorzieningen moesten worden gedoteerd. Om de inflatie te beteugelen is in 2022 de rente redelijk onverwacht en in korte tijd fors verhoogd van nul tot bijna 3 procent. Dit leidde tot flink negatieve beleggingsopbrengsten bij financiële instrumenten zoals credit spreads wat nog werd versterkt door verliezen op de aandelenbeurzen. Alleen bij levensverzekeringen waren de beleggingsopbrengsten circa 30 miljard euro negatief.

Er valt echter niet te spreken over 'de rente', omdat er verschillende soorten rentes zijn. Zo zijn er spaarrentes voor consumenten en bedrijven, hypotheekrentes voor consumenten en bedrijven, rentes voor langlopende en kortlopende leningen en nog veel meer soorten, die alle van elkaar kunnen verschillen. Voor de beleggingen van verzekeraars is de kapitaalmarktrente voor verschillende looptijden (de zgn. rentecurve) cruciaal. Een goede indicator voor de kapitaalmarktrente is de rentecurve voor de obligaties van eurolanden.

In de volgende figuur is de yieldcurve van staatsobligaties uit het EURO-gebied met een AAA-rating weergegeven. De yieldcurve is eind 2022 gemiddeld 2,7 procentpunt hoger ten opzichte van eind 2021 waar het nog -0,7 procent was. Verder valt op dat de yieldcurve in 2022 vrijwel vlak is, dit in tegenstelling tot een stijgende curve die we doorgaans zien zoals in 2021.

Figuur 6 Yieldcurve van staatsobligaties EURO-gebied met AAA-rating (bron: ECB)

Voor de aandelenmarkt was 2022 geen goed jaar. De koersen daalden grillig maar gestaag vanaf het begin van het jaar. In april en augustus waren de sterkste oplevingen zichtbaar, terwijl in juni, september en december de laagste waarden werden gemeten. Uiteindelijk eindigde de koers van de MSCI-aandelenindex 15 procent lager dan aan het begin van 2022.

Figuur 7 Koers van de MSCI ACWI All Cap Index in 2022 (euro's)

Maatschappelijk verantwoord ondernemen

Verzekeraars willen een bijdrage leveren aan een duurzame wereld, en met een totaal belegd vermogen van meer dan 450 miljard euro hebben ze potentie om een grotere positieve impact te realiseren. Het [IMVO-convenant](#) helpt verzekeraars hierbij.

Met dit convenant heeft de Nederlandse verzekeringssector een ambitieuze overeenkomst gesloten waarmee de sector zich inzet voor thema's op het gebied van o.a. mensenrechten, dierenwelzijn en milieu. Dit is in samenspraak gegaan met de overheid en verschillende Ngo's. De sector spreekt hiermee af om de negatieve impact van hun beleggingen zoveel mogelijk te voorkomen, en waar nodig te herstellen. Daarnaast worden verzekeraars gestimuleerd om kennis met elkaar, en met de andere partijen uit het convenant, te delen om zo van elkaar te leren. Op deze manier zijn ze beter in staat om zowel de positieve als negatieve impact van hun beleggingen in te kunnen schatten, en kunnen zij methodes uitwisselen om positieve invloed uit te oefenen op de bedrijven waarin zij belegd hebben. Zo werken de verzekeraars gezamenlijk aan een betere wereld.

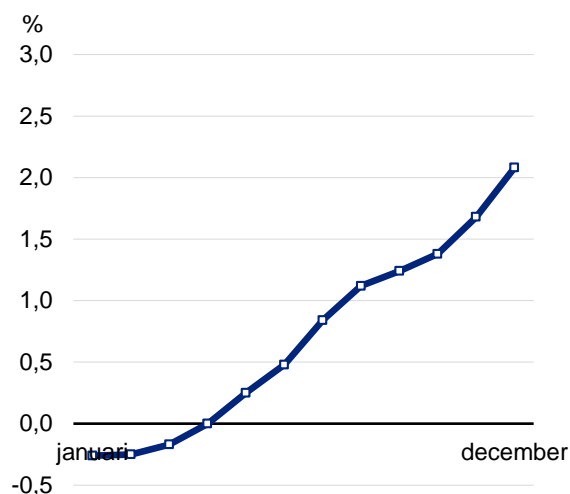
Naast het IMVO-convenant is ook het [commitment van de financiële sector aan het klimaatakkoord](#) getekend. Hiermee spreken financiële instellingen, waaronder [verzekeraars](#), af om de CO₂-impact van hun beleggingen te meten en doelen op te stellen om de CO₂-impact te reduceren.

Voor verzekeraars is in 1995, naast het al bestaande S- en T-rendement, het zogenaamde U-rendement⁴ geïntroduceerd als een maatstaf om de opbrengsten op staatsleningen te berekenen. Nadat in 2021 de dalende lijn was gekeerd naar een stijging, is het rendement in 2022 al snel weer positief geworden en verder gegroeid. Waar het jaar met -0,3 procent begon, eindigde het met ruim 2 procent. Ook de rente op Nederlandse 10-jaars-staatsleningen begon met -0,3 procent en eindigde, na twee tussentijdse dalingen op 2,8 procent.

⁴ Het U-rendement is een rendementsmaatstaf die maandelijks door het Verbond van Verzekeraars wordt [gepubliceerd](#). De hoogte van het U-rendement is gebaseerd op het effectief rendement van staatsleningen die voldoen aan een aantal specifieke criteria.

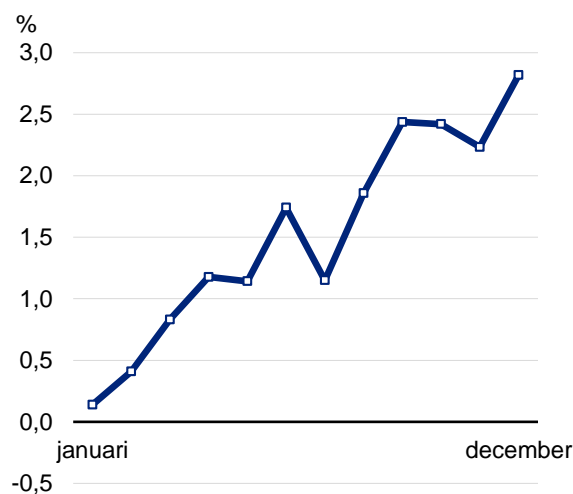
Figuur 8

Verloop U-rendement in 2022
(bron: Verbond van Verzekeraars)

Figuur 9

Rente 10-jaars-staatsobligaties
NL 2022 ult. maand (bron: IEX)

2.4 De verzekeringsmarkt in 2022

De verzekeringsmarkt is doorlopend in verandering door maatschappelijke, economische, ecologische en technologische trends. Dit levert uitdagende vraagstukken voor verzekeraars op, die beantwoord moeten worden in een context van open markten, scherpe concurrentie en een hoog maatschappelijk verwachtingspatroon. De gangbare economische regels zijn vooral in 2020 en 2021 door de coronacrisis stevig getoetst. In 2022 ging de wereld voorzichtig meer open, maar had de oorlog in Oekraïne veel impact. Naast het persoonlijke leed in het land zelf, ontstond er schaarste aan grondstoffen. Dat en meer zorgde voor toenemende inflatie. De rente die na enkele jaren niet meer negatief was, steeg verder door het beleid van centrale banken, waardoor de waarde van reeds lopende vastrentende beleggingen daalde.

De open markt voor schadeverzekeringen is bijzonder competitief, wat een sterke stimulans biedt voor innovatie en kostenbeheersing. Mede hierdoor werkt de hoge inflatie maar zeer beperkt door in stijging van premies. Dat de premie-inkomsten in 2022 in de meeste branches toch zijn gestegen, wordt onder meer veroorzaakt door behoefte aan het verzekeren van grotere en nieuwe risico's zoals zonnepanelen en auto's met meer innovatieve techniek. Daarnaast neemt het aantal huishoudens en auto's toe en worden objecten en schadeherstel duurder bijvoorbeeld door hogere kosten van energie, loon en materiaal. Anderzijds spelen ook structurele factoren een rol. Zo worden letselschades duurder, onder meer door de eerdere wettelijke introductie van vergoeding voor affectieschade en toename van buitengerechtelijke kosten. Verder is schadeherstel van auto's kostbaar door de toename van het gebruik van nieuwe materiaalsoorten, rijhulpsystemen en door elektrificatie. Ook de zakelijke markt is uitdagend, vooral door stevige concurrentie. Deze biedt echter ook kansen onder meer gedreven door de transitie naar duurzaamheid. Door proposities beter te laten aansluiten op de soms complexe risico's, zorgen verzekeraars ervoor ook op langere termijn de risico's van verzekerden over te kunnen blijven nemen.

Inkomensverzekeraars hebben vooral te maken met een toenemend ziekteverzuim en verminderde beleggingsopbrengsten. Desondanks blijft het technisch resultaat voor rente goed overeind. Daarnaast zorgen de beperkte informatie vanuit UWV en de achterstanden aldaar ervoor dat het zeer lastig is om zieken goed en snel te helpen om weer aan het werk te gaan en de samenleving vooruit te helpen. Inkomensverzekeraars gaan verplichtingen voor de lange termijn aan, waarbij de rente een belangrijke factor is om daaraan te kunnen voldoen.

Bij levensverzekeraars hadden al enige jaren vooral de lage rente en een onderliggend dalend premievolume op de particuliere markt grote invloed op de bedrijfsvoering. In 2022 spelen vooral lagere beleggingsopbrengsten een grote rol. De markt is aan het veranderen en levensverzekeraars spelen hierop in door te innoveren over de traditionele branchegrenzen heen, nieuwe producten te ontwikkelen en een betere service te verlenen tegen lagere kosten. Zo brengen ze hun

pensioenverzekeringsproductie deels naar nieuwe uitvoeringsvormen, waarvan de cijfers buiten de standaardrapportage over verzekeraars vallen. In het hoofdstuk 'Levensverzekeringen' van dit jaarverslag is overigens ook informatie opgenomen over gecombineerde cijfers, waaruit blijkt dat de gezamenlijke pensioenportefeuilles in de tweede pijler toenemen.

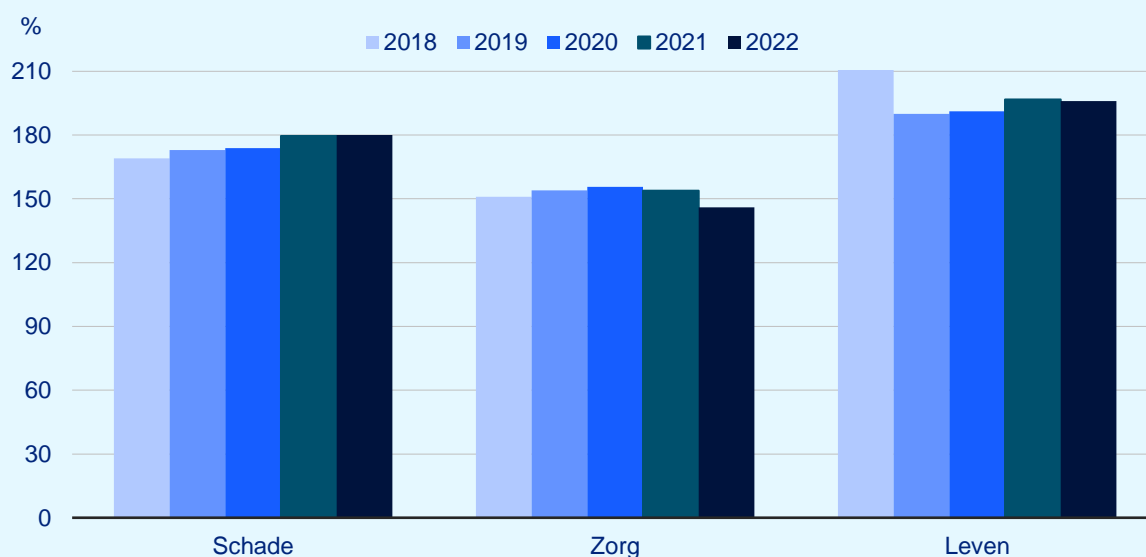
Solvabiliteit onveranderd sterk

De solvabiliteit wordt gemeten op basis van Solvency II. Deze methode houdt rekening met een aantal risicocategorieën, waarvoor verzekeraars voldoende vermogen moeten aanhouden. Een belangrijke risicocategorie is bijvoorbeeld het marktrisico.

De mate van solvabiliteit wordt uitgedrukt in de solvabiliteitsratio, de verhouding tussen aanwezig vermogen en de kapitaalsvereiste. Deze moet boven de 100 procent liggen. Hoe hoger het percentage, hoe meer zekerheid een verzekeraar heeft om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.

De solvabiliteitsratio ultimo 2022 voor de gehele sector daalt met vijf procentpunten naar 179 procent en blijft daarmee ruimschoots boven de norm. De solvabiliteitsratio ultimo 2022 voor de sector Schade, Zorg en Leven is respectievelijk 180, 146 en 196 procent. Vergeleken met 2021 is de solvabiliteit bij Schade en Leven nagenoeg stabiel gebleven en bij Zorg met 8 procentpunten gedaald. De daling bij Zorg komt doordat de solvabiliteitskapitaalvereiste harder steeg dan het aanwezig vermogen.

Figuur 10 Solvabiliteitsratio verzekeraars op basis van Solvency II (bron: DNB)

Solvabiliteit is dus een indicator die aangeeft hoe goed verzekeraars in staat zijn om aan hun toekomstige verplichtingen ten opzichte van klanten te voldoen. Of de klant dat ook zo ervaart, is een tweede. Daarvoor is het jaarlijkse onderzoek van DNB over het vertrouwen in de financiële sector (Trust Survey) een betere graadmeter.

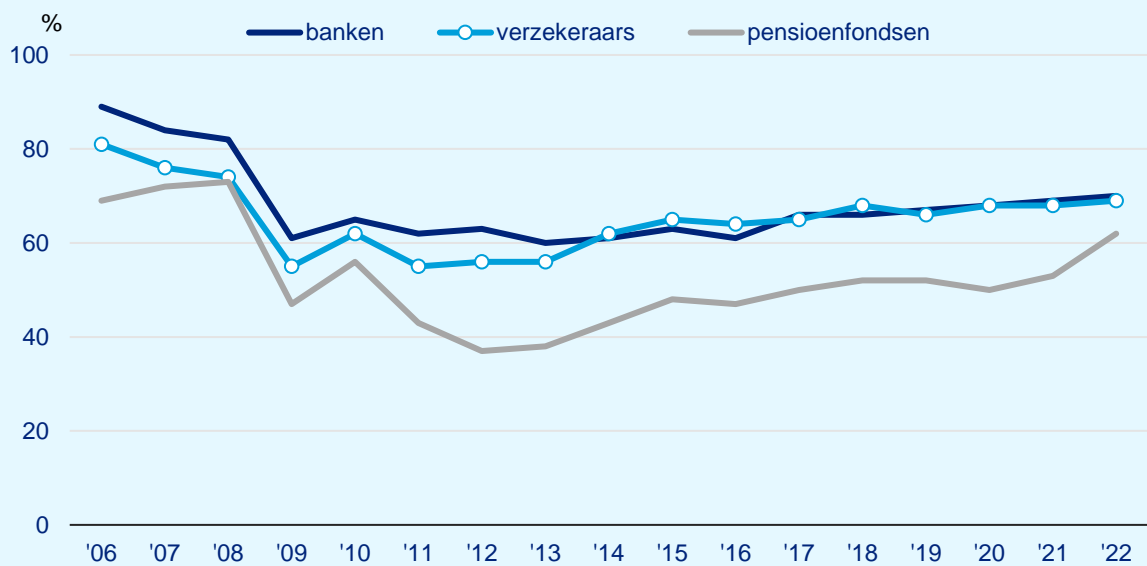

Vertrouwen in financiële gezondheid verzekeraars neemt licht toe

DNB heeft onlangs het vertrouwensonderzoek Trust Survey geactualiseerd. Daaruit blijkt dat het vertrouwen in verzekeraars in 2022 ten opzichte van het jaar ervoor zeer licht toeneemt.

DNB meldt dat Nederlandse huishoudens vertrouwen hebben in de financiële gezondheid van banken, verzekeraars en pensioenfondsen. Een meerderheid van de ondervraagden (69 procent) heeft overwegend of volledig vertrouwen dat verzekeraars hun betalingsverplichtingen aan verzekerden zullen nakomen. Het vertrouwen van huishoudens in banken ligt op soortgelijk niveau. Huishoudens hebben er minder vertrouwen in dat pensioenfondsen hun toezeggingen aan pensioengerechtigden na zullen komen, al neemt dat vertrouwen in de afgelopen jaren wel sterk toe.

Figuur 11 Aandeel respondenten met overwegend of volledig vertrouwen

3 Schadeverzekeringen

- Premievolume stijgt in vrijwel alle branches
- Resultaat daalt door veel grote (klimaat)schaden

3.1 Algemeen

Tabel 2 Bruto premievolume en -ontwikkeling schadebranches

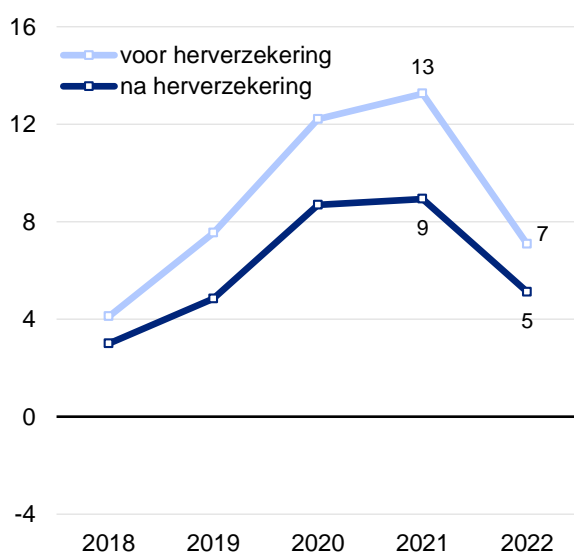
Branche	2018 € mrd	2019 € mrd	2020 € mrd	2021 € mrd	2022 € mrd	Mutatie %
Motor	5,3	5,6	5,8	6,0	6,2	3
Brand	4,1	4,2	4,4	4,6	4,8	4
Transport	0,6	0,7	0,8	0,8	0,8	-3
Overige varia ⁱ	3,2	3,4	3,4	3,4	3,7	7
w.o. Aansprakelijkheid	1,4	1,4	1,5	1,5	1,6	7
w.o. Rechtsbijstand	0,8	0,9	0,9	0,9	1,0	3
w.o. Reis en hulpverlening ⁱⁱ	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	14
Totaal	13,2	13,8	14,4	14,9	15,5	4

ⁱ Tot de Overige verzekeringen behoren ook Krediet, Borgtocht en Diverse geldelijke verliezen.

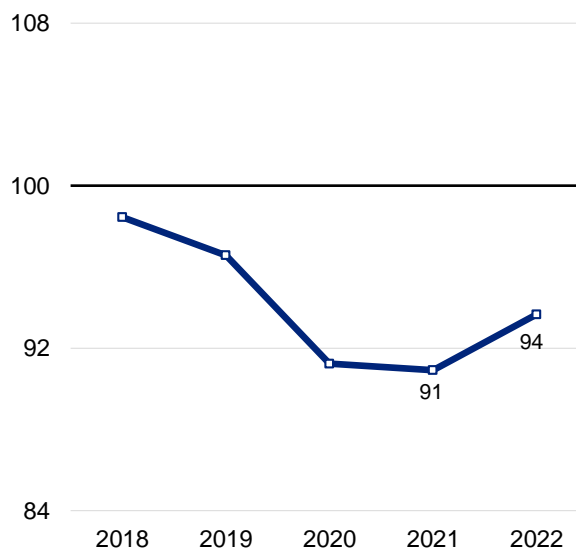
ⁱⁱ Tot de productgroep Reis en hulpverlening behoren naast de gewone reisverzekeringen (inclusief de ongevallendeckking) ook annuleringsverzekeringen en hulpverlening.

De premies van schadeverzekeraars staan al jaren onder druk wegens hevige concurrentie. In 2022 stijgt het premievolume wel met 4 procent. Dat is onder andere om de zwaardere en langlopende risico's van dekking te kunnen blijven voorzien. Verder stijgt het premievolume door toename van het aantal huishoudens en auto's alsmede door prijsverhogingen door inflatie. Met uitzondering van de branche Transport laten alle branches een stijging van het premievolume zien. Dat de premiestijging lager is dan de inflatie heeft onder andere te maken met reductie van uitvoeringskosten.

Figuur 12 Resultaat na rente in procenten van de bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 13 Netto combined ratio⁵, sector Schade

⁵ De combined ratio geeft het totaal van de geleden schade en bedrijfskosten weer in verhouding tot de verdiende premie en is daarmee een maatstaf die weergeeft in hoeverre de uitgaven van een verzekeraar gedekt worden door de inkomsten.

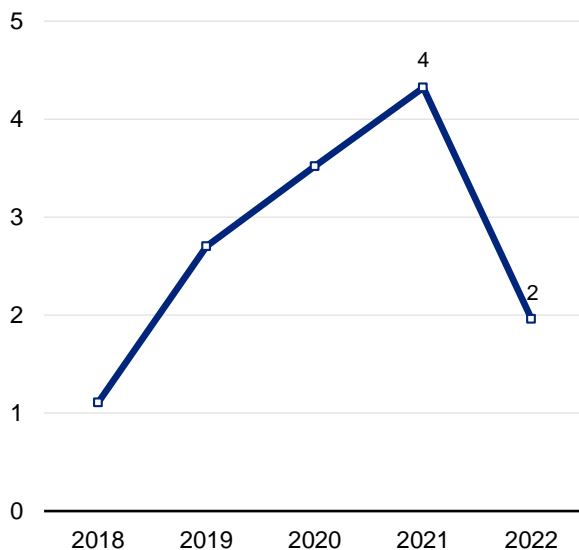
Het resultaat van de sector Schade daalt door een hogere schadelast vanwege meer grote schaden. De drielingstorm Dudley, Eunice en Franklin aan het begin van 2022 heeft hier onder andere toe geleid, wat vooral zichtbaar is binnen de branche Brand. Ook lokaal was wederom sprake van extremen zoals de orkaan die eind juni het Zeeuwse Zierikzee trof. De kostenratio daalt verder met een halve procentpunt en de beleggingsopbrengsten zijn per saldo nul.

3.2 Herverzekering

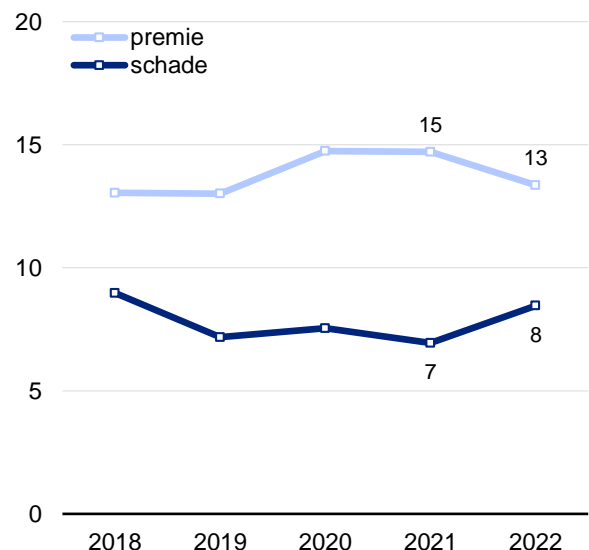
De herverzekeringmarge van de sector Schade is in 2022 gedaald, wat betekent dat het verschil tussen wat verzekeraars betalen aan en ontvangen van herverzekeraars kleiner is geworden en dus positiever is voor verzekeraars.

Onderstaande grafieken laten zien dat de daling van de herverzekeringmarge het gevolg is van enerzijds een daling van de aan herverzekeraars betaalde premies en anderzijds een stijging van de door herverzekeraars uitgekeerde schade.

Figuur 14 Herverzekeringmarge, percentage van bruto verdiende premie, sector Schade

Figuur 15 Premie betaald aan en schade ontvangen van herverzekeraars, percentage van verdiende premie

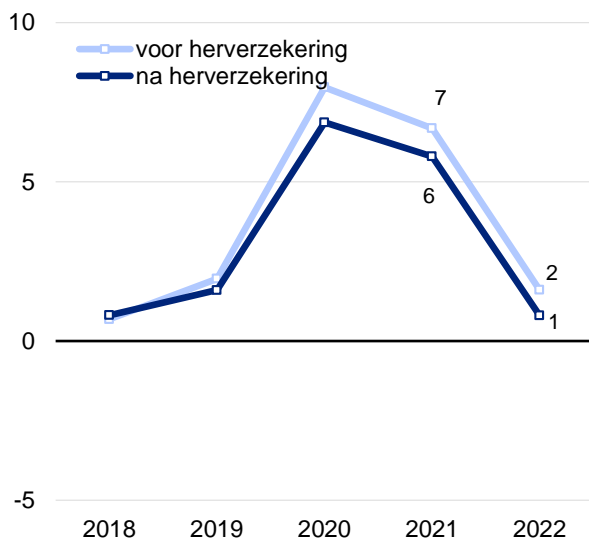

3.3 Motor

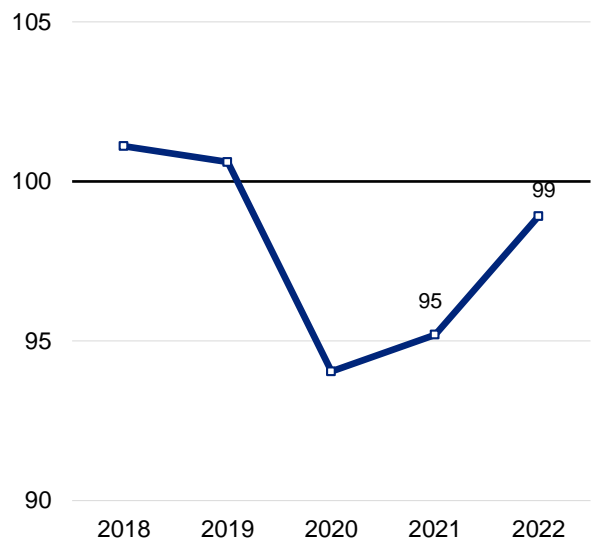
Het premievolume van de branche Motor is in 2022 met 3 procent gestegen naar 6,2 miljard euro. Een deel van deze stijging lijkt veroorzaakt door een toename van het aantal elektrisch aangedreven auto's die doorgaans zwaarder en duurder zijn. Zo reden er eind 2022 circa 516 duizend volledig elektrische auto's in Nederland tegen 382 duizend een jaar eerder (bron: Nederland Elektrisch), wat een toename van ruim 35 procent inhoudt. Daarnaast zijn er meer personenauto's in Nederland en worden deze duurder door verbeterde techniek, veiligheidssystemen en kosten van materiaal en arbeid. Van het premievolume bedraagt het aandeel zakelijke motorrijtuigverzekeringen circa een derde.

Het bruto resultaat van de branche neemt met 4 procentpunten af; netto gaat het om 5 procentpunten. De combined ratio is dit jaar 99, wat betekent dat schade plus kosten nog net gedekt worden door de ontvangen premie. In de twee voorgaande jaren - met perioden waarin corona-maatregelen van kracht waren - bewoog de ratio zich rond de 95, wat betekent dat in deze jaren de uitgaven lager waren dan de inkomsten.

Figuur 16 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 17 Netto combined ratio, Motor

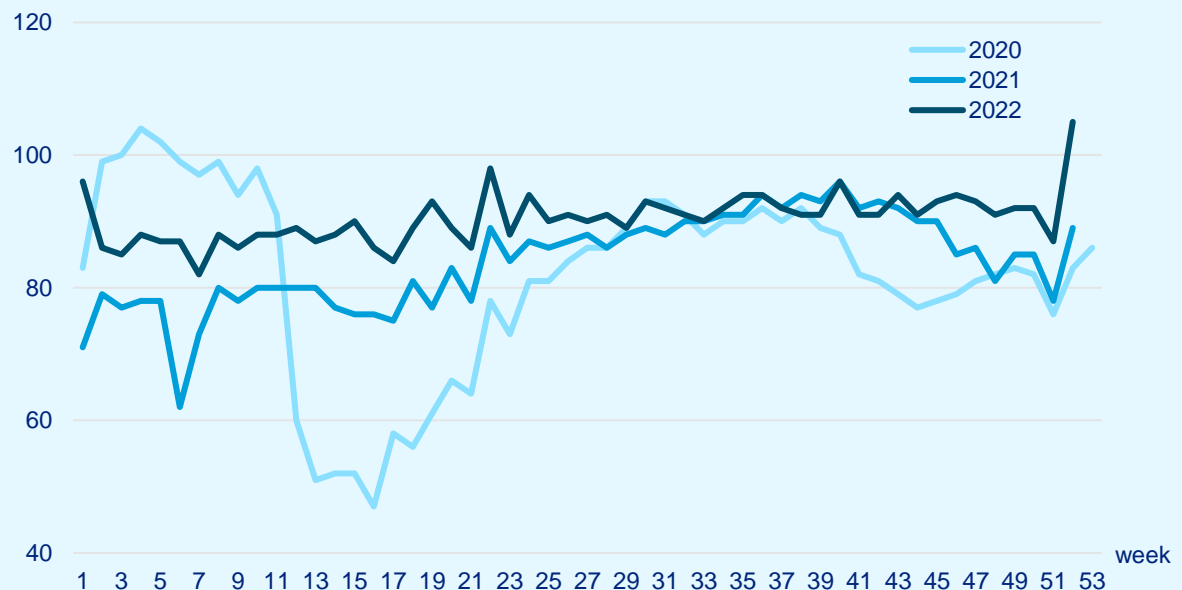

Verkeersintensiteit ten opzichte van eerdere jaren

De geleden schade van de branche Motor hangt onder andere af van de verkeersintensiteit. In onderstaande figuur is de drukte op de weg op doordeweekse dagen voor de jaren 2020 tot en met 2022 voor zowel personen- als vrachtverkeer te zien. Het is met name het personenverkeer dat deze ontwikkeling beïnvloedt.

De verkeersintensiteit is in 2022 bijna over de hele lijn hoger dan het jaar daarvoor. De intensiteit blijft dit jaar slechts nipt onder het niveau van 2019. De verwachting dat de verkeersintensiviteit structureel afneemt door de toename van het thuiswerken sinds de corona-epidemie wordt daarmee niet waargemaakt. Een verklaring kan zijn dat dit in de praktijk, naast de toename van bestel- en vrachtverkeer, wordt gecompenseerd door het weer vaker op locatie werken en door eigen vervoer.

Figuur 18 Intensiteit wegverkeer doordeweeks (personen en goederen) per week, (index 2019 = 100; bron: CBS)

De schadeontwikkeling van de branche Motor hangt onder meer samen met het aantal verkeersslachtoffers. Het aantal verkeersdoden komt in 2022 uit op 737, wat een stijging is van meer dan 27 procent ten opzichte van 2021. Met name het aantal fietsers dat om het leven kwam in het verkeer is in 2022 sterk gestegen tot 291. Dit is het grootste aantal sinds het begin van registratie door het CBS in 1996. Van de verongelukte fietsers kwam bijna de helft om door een aanrijding met een auto. Fietsers zijn sinds enkele jaren de kwetsbaarste verkeersdeelnemers, terwijl dat voorheen personen in personenauto's waren. Van het totale aantal verkeersdoden nam 40 procent op de fiets deel aan het verkeer. In 2010 was dit nog een kwart.

Het Verbond van Verzekeraars wil flink inzetten op het terugdringen van verkeersslachtoffers bijvoorbeeld door het inzetten van slimme technologie. Verder neemt het Verbond deel aan een [paneldiscussie](#) van de [Verkeersveiligheidscoalitie](#) waarin zij ook is vertegenwoordigd.

Naast de te betreuren slachtoffers wordt de schadeontwikkeling beïnvloed door onder andere diefstal van voertuigen. Deze stijgt in 2022 met 21 procent. Na een daling van een of meerdere jaren is er in 2022 in alle categorieën sprake van een stijging. Daarbij is met name de diefstal van brom- en snorfietsen en bedrijfsvoertuigen (zowel licht als zwaar) toegenomen. Het percentage teruggevonden personenauto's is in 2022 gelijk gebleven op 45 procent.

Tabel 3 Diefstallen van voertuigen (bron: LIV)

Categorie	2018	2019	2020	2021	2022	Mutatie '21/'22 %
Personenauto's	7.261	7.107	6.434	5.404	5.973	+11
Bedrijfsvoertuigen licht	1.479	1.330	1.579	1.132	1.394	+23
Bedrijfsvoertuigen zwaar	43	62	66	34	43	+26
Aanhangers	658	629	698	526	556	+6
Motorrijwielen	1.602	1.579	1.604	1.498	1.694	+13
Land-/bosbouwtrekkers				12	81	+575
Met beperkte snelheid				5	45	+800
Brom-/snorfietsen	12.084	12.929	12.233	9.951	12.590	+27
Totaal	23.127	23.636	22.614	18.562	22.376	+21
% teruggevonden personenauto's	41	41	41	45	45	0*

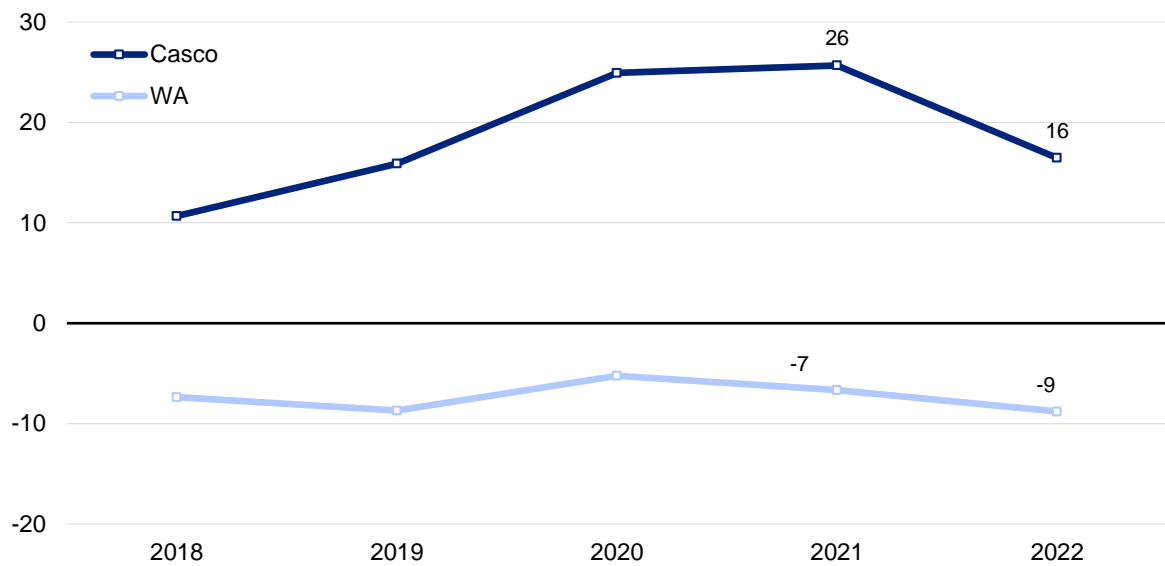
*: mutatie in procentpunten

Bij WA (wettelijke aansprakelijkheid) is de schadelast ten opzichte van 2022 toegenomen. Deze toename wordt vooral veroorzaakt door verhoging van voorzieningen voor schaden uit eerdere jaren die nog niet (volledig) zijn afgehandeld. Letselschades zijn een belangrijke component binnen de schadelast en deze worden duurder, onder andere doordat vanaf 1 januari 2019 affectieschade wordt vergoed. Daarnaast nemen de buitengerechtelijke kosten toe. Doordat het slachtoffer steeds meer centraal wordt gesteld en belangenbehartigers daarop inspelen, lijkt er sprake van een sterkere claimcultuur. Wél is de lage rente in 2022 in een snel tempo gestegen, wat de tekorten bij de schadevoorziening deels terug kan gaan dringen.

Bij Casco (schade aan voertuig) is een duidelijke toename van de schadelast zichtbaar. Dit komt overeen met de in 2022 gestegen verkeersintensiteit. Casco toont een positief resultaat, waardoor ook voor 2022 binnen de totale Motorbranche een positief resultaat geboekt kon worden.

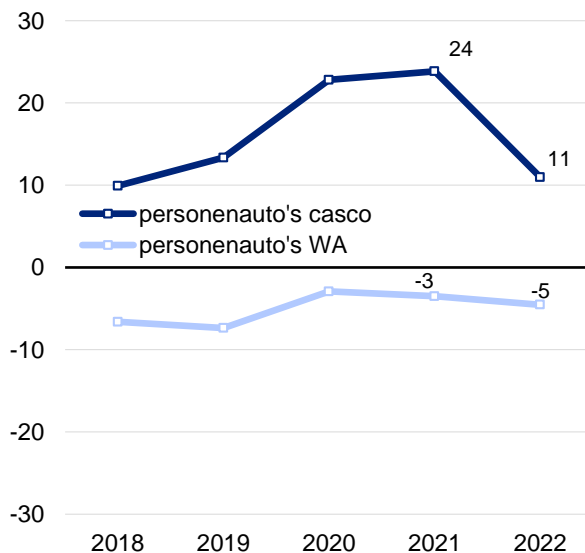
Een recente ontwikkeling die verzekeraars hebben geïnitieerd, is [Directe Schadeafhandeling \(DSA\)](#). Hierbij regelt de eigen verzekeraar de afhandeling van de schade en hoeft de verzekeringnemer (de verzekeraar van) de aansprakelijke partij niet te benaderen, waardoor discussie tussen tegenpartijen wordt beperkt. Uiteindelijk wordt de afhandeltijd daarmee verkort en de kwaliteit en klanttevredenheid verhoogd.

Figuur 19 Resultaat na rente vóór herverzekering Motor casco en Motor WA in procenten van de verdiende premie

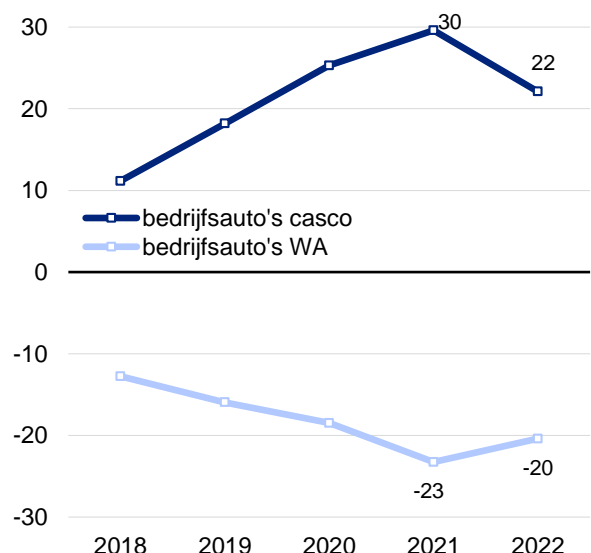

Uit verdere uitsplitsing blijkt dat op de dekking voor wettelijke aansprakelijkheid nog steeds een negatief resultaat wordt behaald. Dit speelt in iets sterkere mate bij bedrijfsauto's dan bij personenauto's en wordt vooral veroorzaakt door hoge letselschades. Beide onderdelen leveren op de cascodekking wel een positief resultaat, wat er samen voor zorgt dat het brancheresultaat ook in 2022 positief is. De in 2017 ingezette stijgende trend in het positieve resultaat op casco wordt dit jaar wel voor het eerst onderbroken wegens de toegenomen schadelast in 2022. Mogelijk is dit het gevolg van de toegenomen verkeersintensiteit en het aantal diefstallen.

Figuur 20 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

Figuur 21 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Motor

3.4 Brand

Het premievolume van brandverzekeringen stijgt in 2022 ten opzichte van het jaar ervoor met 4 procent en komt daarmee uit op 4,8 miljard euro. De geleden schade stijgt met 10 procentpunten van de verdiende premie door zowel meer betaalde schade als een hogere dotatie aan de schadevoorziening. Het resultaat daalt uiteindelijk met 9 procentpunten. Zowel binnen de particuliere als zakelijke verzekeringen is een daling van het resultaat zichtbaar, maar deze is het sterkst in het particuliere segment.

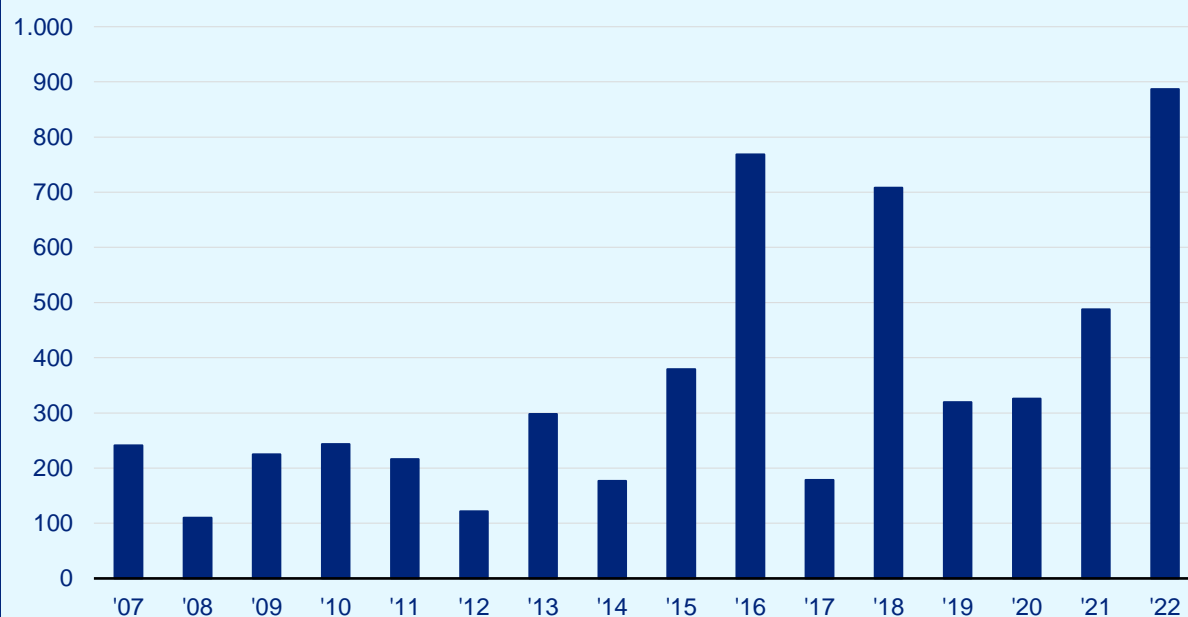
De geleden schade bij Brand wordt sterk beïnvloed door weersomstandigheden. In 2016 was de geleden schade vooral zeer hoog door extreme hagel in juni, in 2018 door de zware storm aan het begin van dat jaar en in 2021 door de waterschade in het zuidoosten van Nederland. In 2022 zien we wederom een hogere schadelast door zware weersomstandigheden aan het begin van het jaar, namelijk de drielingstorm.

Klimaatschade

De schade door extreem weer neemt steeds grotere vormen aan. In 2022 bedroeg de schade [bijna 900 miljoen euro](#), waarvan ruim 700 miljoen van de drielingstorm in februari. Dat blijkt uit de [Klimaatschademonitor](#) van het Verbond van Verzekeraars.

Naast het inzichtelijk maken van de omvang van dergelijke schade zet het Verbond van Verzekeraars zich ook in voor bewustwording, preventie en beperking van schade, onder andere door het aanbieden van een [toolkit](#) en samenwerking met kennispartners zoals het KNMI. Dit alles helpt verzekeraars bij het beheersbaar houden van de schade en dus ook van het betaalbaar houden van verzekeringen.

Figuur 22 Weerschade in miljoenen euro's, incl. zakelijke schade voor grootste weergebeurtenissen

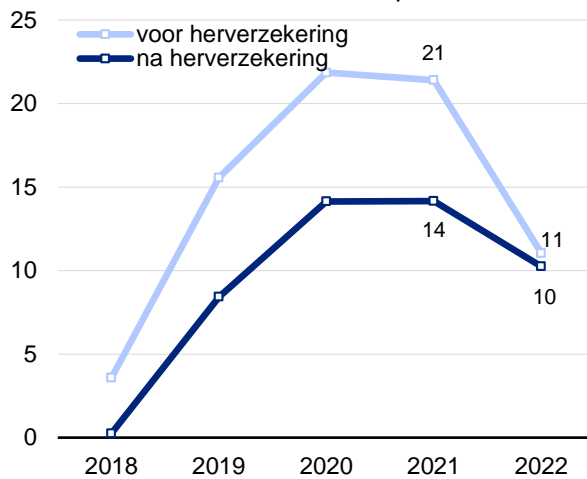

Bron: [Verbond van Verzekeraars](#)

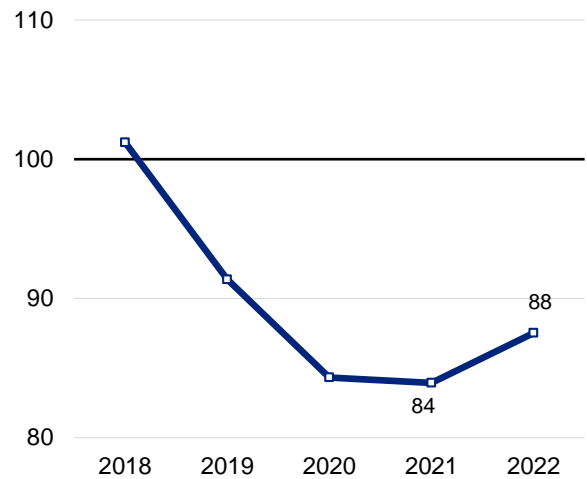
Afgezien van de invloed van weersomstandigheden op het resultaat stijgt de schadelast de afgelopen jaren structureel. Dit heeft te maken met de waardestijging van panden onder andere door meer investeringsbereidheid, gebruik van zonnepanelen en doordat schade vaak hersteld wordt met duurzame materialen van een hogere kwaliteit. Daarnaast speelt inflatie hier een rol in de vorm van hogere kosten van arbeid, energie en materialen.

Na rente en herverzekering daalt het resultaat minder sterk vanwege meer betaalde schade door herverzekeraars.

Figuur 23 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Brand

Figuur 24 Netto combined ratio, Brand

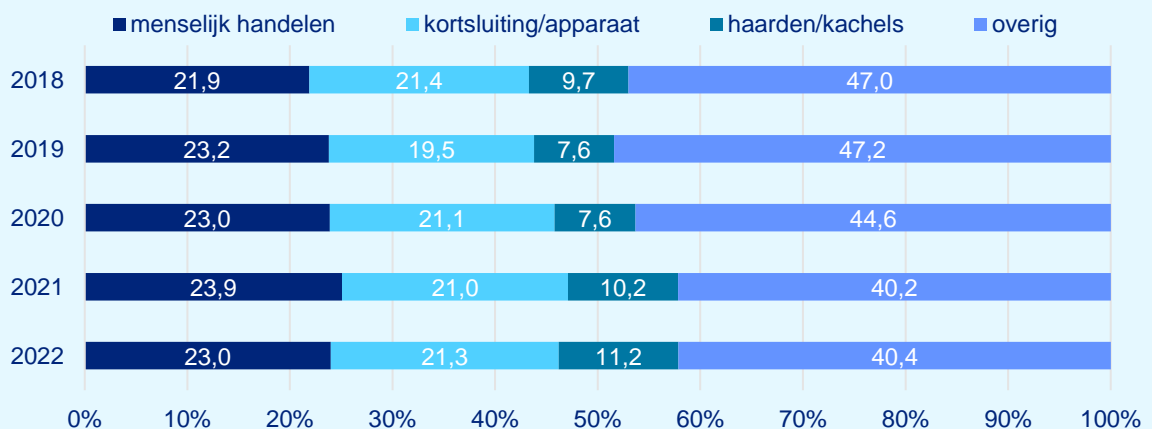
De schadelast van brandverzekeringen wordt deels beïnvloed door het aantal inbraken in woningen en bedrijven. Volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stijgt het aantal diefstallen/woninginbraken in 2022 met 3 procent tot ruim 24 duizend. Het feit dat mensen weer vaker buiten de deur waren, onder andere voor werk en vakantie, kan daar debet aan zijn. Het aantal diefstallen/inbraken bij bedrijven en winkels stijgt eveneens, namelijk met 8 procent tot 10 duizend. Om de risico's beheersbaar te houden, zetten verzekeraars steeds meer in op preventie. Daarbij kan worden gedacht aan adviezen voor hang- en sluitwerk (ter voorkoming van inbraken/diefstallen), maar ook aan keuringen van elektrische installaties (ter voorkoming van brand). Uiteraard kan niet alles worden voorkomen, zoals blijkt uit de volgende top 3.

Aandeel haarden/kachels in vermoedelijke oorzaken van brand neemt licht toe

De top 3 van vermoedelijke oorzaken van brand is de afgelopen vijf jaren steeds dezelfde gebleven volgens tellingen van [Stichting Salvage](#). Op de eerste plaats staat het menselijk handelen, dat afgelopen jaren telkens bijna een kwart van het totaal inneemt, gevolgd door kortsluiting of een slechtwerkend apparaat met een aandeel van rond de 20 procent.

Het aandeel van haarden/kachels als vermoedelijke oorzaak stijgt in 2022 met een procentpunt naar 11 procent en komt daarmee op het hoogste niveau uit van de afgelopen jaren. Sinds medio 2021 zag de Stichting Nederlandse Haarden- en Kachelbranche (NHK) de vraag naar hout- en pelletkachels gestaag groeien vanwege hogere aardgasprices en leveringonzekerheid. Uit een persbericht van NHK (juli 2022) bleek al een groei van het aantal verkochte hout- en pelletkachels van circa 30 procent.

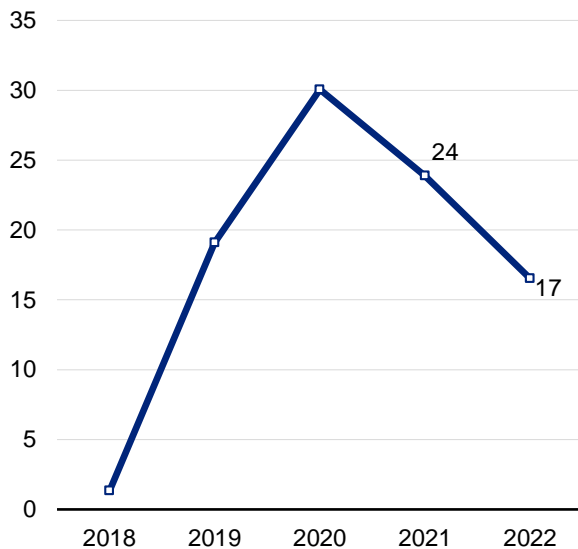
Figuur 25 Ontwikkeling aandeel van vermoedelijke oorzaak brandschaden per jaar

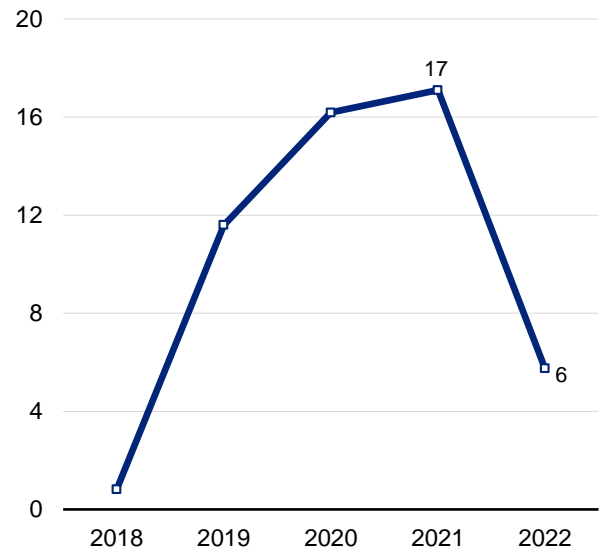
Bron: [Stichting Salvage](#)

Figuur 26 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Brand Bedrijven

Figuur 27 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, inboedel en opstal

Stalbranden

Een deel van brandverzekeringen dat nogal eens in het nieuws komt, is een stalbrand. Dit gaat vaak gepaard met het verlies van dieren, waarvan het aantal afhankelijk is van de omvang van de stal, maar nog meer van de gehouden diersoort. De oorzaak van een stalbrand kan van diverse aard zijn en is tot nu toe ook lastig te achterhalen. Daarom hebben verzekeraars en organisaties zoals de brandweer en stichting Salvage [de handen ineen geslagen](#) met als doel het aantal branden terug te dringen.

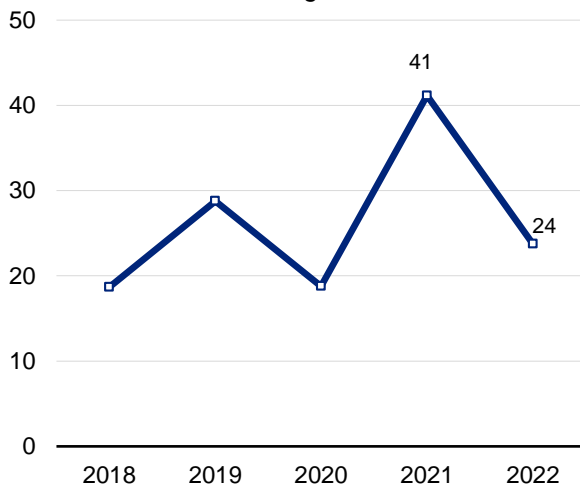
Omdat informatie over stalbranden niet altijd beschikbaar is, maar ook verspreid aanwezig kan zijn, heeft het Data Analytics Centre van het Verbond van Verzekeraars de [Risicomonitor Stalbranden](#) ontwikkeld. Daarin zijn cijfers opgenomen over het aantal branden, oorzaak, diersoort, e.d. Ter illustratie staat hieronder een grafiek waarin is aangegeven hoe de ontwikkeling van het aantal stalbranden is geweest in de periode 2014-2022. De drie meest voorkomende stalbranden zijn bij het houden van runderen, varkens, respectievelijk kippen.

Figuur 28 Aantal stalbranden 2014-2022

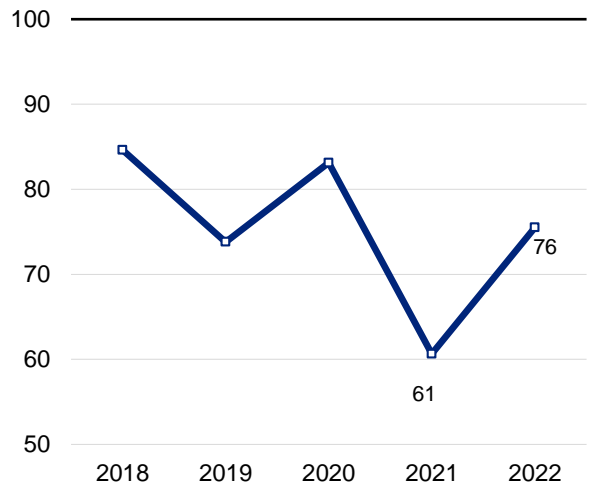

Technische verzekeringen is een onderdeel van de branche Brand. Hierin gaat meer dan 300 miljoen euro van het premievolume om. Dit zijn grotendeels verzekeringen voor Elektronica, Machinebreuk en Construction All Risk (CAR, bouwprojecten). De ontwikkelingen binnen de bouwsector hebben veel invloed op het premievolume van Technische verzekeringen vanwege de productgroep CAR die een groot aandeel in het totaal heeft. Het resultaat daalt in 2022 door een hogere schadelast.

Figuur 29 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Technische verzekeringen

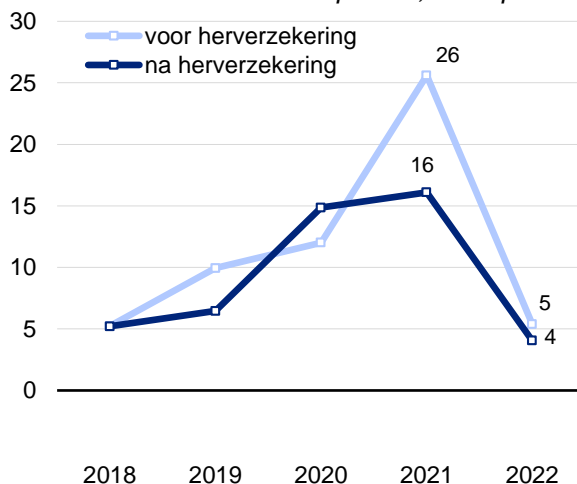
Figuur 30 Bruto combined ratio, Technische verzekeringen

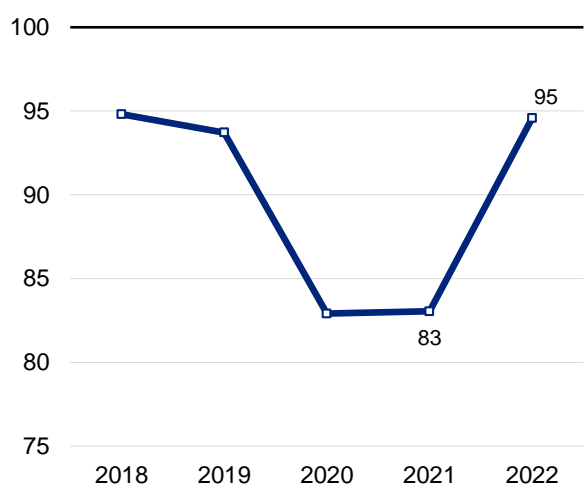
3.5 Transport

Het premievolume van de branche Transport liet de afgelopen jaren steeds een groei zien, maar in 2022 veranderde de groei in een daling, namelijk met 3 procent naar 0,82 miljard euro. Ongeveer 90 procent van dit bedrag bestaat uit zakelijke verzekeringen. De particuliere verzekeringen betreffen pleziervaartuigen. Een daling van het premievolume is alleen zichtbaar in het zakelijke segment. Een waarschijnlijke oorzaak van de daling is de situatie in Oekraïne. De oorlog die daar woedt sinds het begin van het jaar zorgt voor minder internationale handel. Er zijn in 2022 zowel wat betreft binnenvaart, luchtvaart als spoorvervoer minder vervoersbewegingen gemaakt dan in 2021 (bron: CBS). Er is geen oorlogsdekking, wat klanten kost. Daarnaast zijn ook de brandstofprijzen in 2022 fors gestegen. Zo is de prijsstijging van diesel gemiddeld bijna 36 procent hoger dan in 2021 (bron: TLN). Daarnaast kampt de transportsector met een structureel tekort aan chauffeurs en medewerkers (bron: Allianz Trade). De geleden schade zien we sterk stijgen door zowel meer betaalde schade als een grotere toevoeging aan de schadevoorziening. Het resultaat daalt hierna sterk tot het laagste niveau van de afgelopen vijf jaren.

Figuur 31 Resultaat na rente in procenten van de verdiende premie, Transport

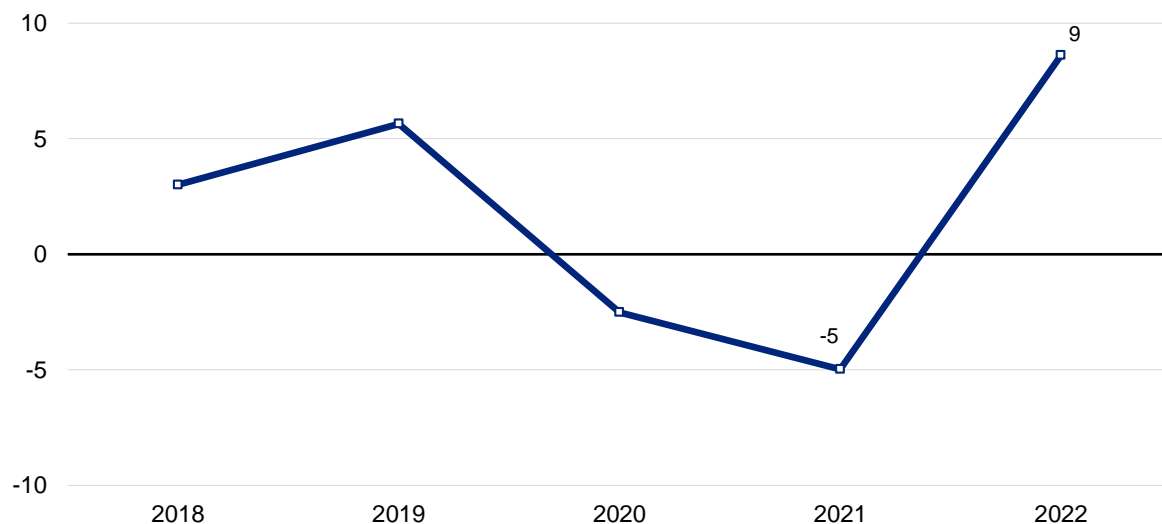
Figuur 32 Netto combined ratio, Transport

3.6 Aansprakelijkheid

De omzet in de markt voor aansprakelijkheidsverzekeringen stijgt in 2022 met 7 procent naar 1,6 miljard euro, waarvan ruim driekwart zakelijk is. De voorgaande twee jaren daalde het resultaat en was dat negatief. In 2022 buigt deze trend en wordt het resultaat zelfs weer positief. Het is vooral de afgenomen schadelast die bijdraagt aan deze positieve wending. Dat geldt zowel voor de betaalde schade als de wijziging in de schadevoorziening. Verzekeraars zien ook een toename van bewustwording bij beroeps- en bedrijfsorganisaties die voor meer en betere eisen en/of certificering zorgen.

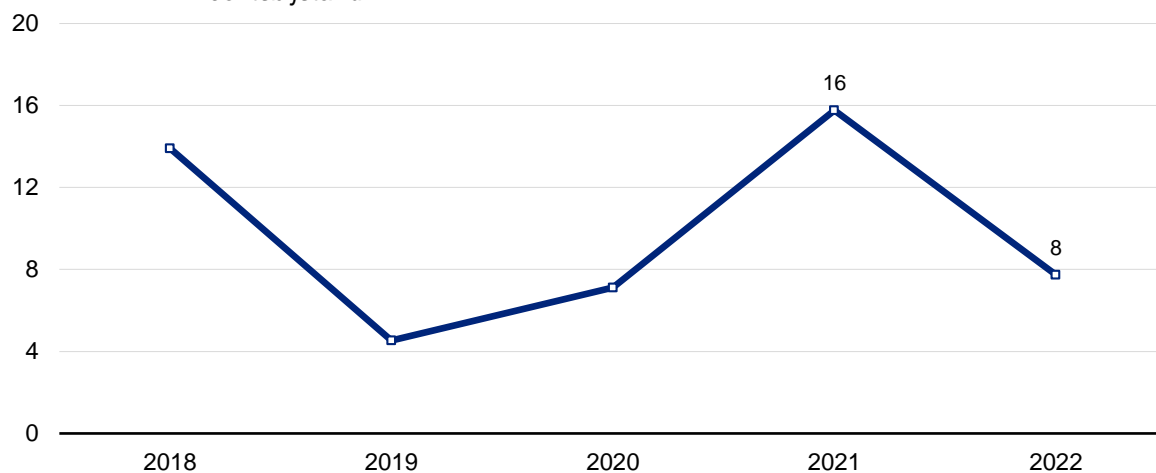
Figuur 33 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Aansprakelijkheid totaal

3.7 Rechtsbijstand

Het premievolume van Rechtsbijstand stijgt in 2022 met 3 procent naar bijna 1 miljard euro. Het aandeel zakelijke verzekeringen is ongeveer een kwart. In 2021 steeg het resultaat door een lagere schadelast, maar in 2022 daalt het weer tot ongeveer het niveau van 2020. Het is vooral de verhoogde schadevoorziening die hieraan ten grondslag ligt. De toegenomen verkeersintensiteit is daar enerzijds debet aan, maar door de invoering van Directe Schadeafhandeling is het aantal claims op het gebied van verkeer waar rechtsbijstand bij betrokken is, afgenomen. De klant kan namelijk contact opnemen met de eigen verzekeraar in plaats van met (de verzekeraar van) de tegenpartij.

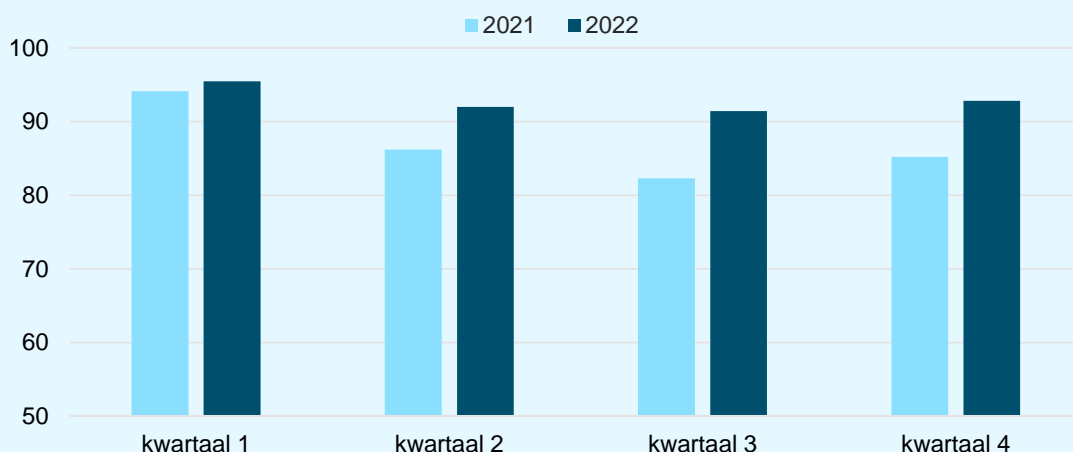
Figuur 34 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Rechtsbijstand

Rechtsbijstand

Voor mensen met een laag inkomen is het mogelijk om in aanmerking te komen voor gesubsidieerde rechtsbijstand of mediation. Dit wordt ook wel toevoeging genoemd. Uit cijfers van de Raad voor Rechtsbijstand blijkt dat het totaal aantal toevoegingen in 2022 ten opzichte van het jaar ervoor met 7 procent is gestegen. Een stijging is binnen alle kwartalen van het jaar zichtbaar, waarbij de stijging in de laatste drie kwartalen sterker is dan in het eerste kwartaal.

Figuur 35 Aantal afgegeven toevoegingen per kwartaal naar kwartaal en jaar, in duizenden

Het aantal afgegeven toevoegingen voor de categorie arbeids/ontslagrecht stijgt in 2022 met 8 procent naar ruim 9 duizend. Echtscheidingen nemen een relatief groot aandeel in het geheel in (2022: 12 procent aandeel). Het aantal afgegeven toevoegingen in deze categorie neemt in 2022 met 1 procent toe naar ruim 45 duizend.

(Bron: Raad voor Rechtsbijstand)

3.8 Reis

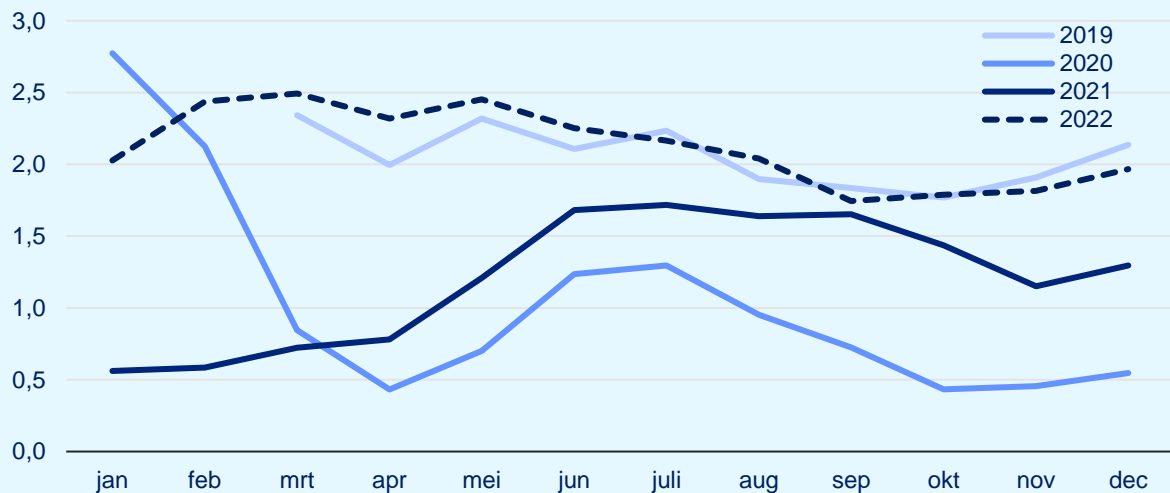
De productgroep Reis bestaat uit doorlopende en aflopende reisverzekeringen, annuleringsverzekeringen en hulpverzekeringen. Na twee jaren van daling neemt het premievolume in 2022 weer toe met 14 procent, maar ligt dit nog wel 7 procent lager dan in 2019.

Het aantal vakantieboekingen ligt in 2022 volgens ANVR/GfK echter weer op hetzelfde niveau als in 2019.

Reizen in buiten- en binnenland rond en tijdens COVID-19

Na de dip in het reisgedrag in 2020 en 2021 komt het reizen in 2022 weer meer op gang. Zo blijkt uit de boekingsmonitor van ANVR/GfK dat het aantal buitenlandse boekingen in de periode maart tot en met december 2022 twee procent hoger ligt dan in diezelfde periode van 2019.

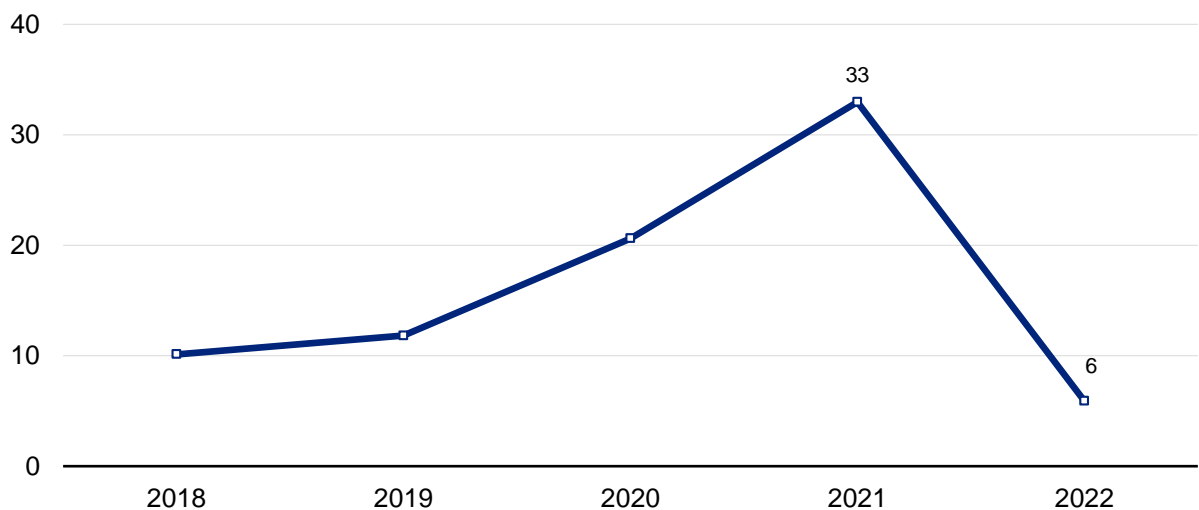
Figuur 36 Aantal boekingen buiten Nederland in miljoenen (bron: ANVR/GfK)

Het aantal gasten dat in Nederlandse logiesaccommodaties overnachtte, stijgt in 2022 met 40 procent, waardoor het ongeveer op hetzelfde niveau uitkomt als voor de coronapandemie, volgens de voorlopige cijfers van CBS. De stijging was het grootst in hotels (60 procent meer gasten in 2022 ten opzichte van 2021, bron: CBS)

Door de toename van het aantal reizen neemt ook het aantal reisclaims weer toe. De schadelast stijgt sterk met 26 procentpunten van de verdiende premie. Het resultaat daalt uiteindelijk tot het laagste niveau van de afgelopen vijf jaren.

Figuur 37 Resultaat na rente vóór herverzekering in procenten van de verdiende premie, Reis

4 Inkomen en Zorg

- Inkomen: premievolume stijgt, resultaat daalt
- Zorg: premievolume en resultaat stijgen

4.1 Algemeen

Het resultaat voor rente van inkomensverzekeringen (verzekeringen tegen inkomensderving en loondoorbetalingsverplichting als gevolg van arbeidsongeschiktheid veroorzaakt door ziekte of ongeval) is in 2022 hoger dan in voorgaande vier jaren. Een stijging in het premievolume zorgt voornamelijk voor deze ontwikkeling. Het resultaat na rente daalt echter in 2022 door lagere beleggingsopbrengsten.

De financiële situatie van de branche Zorg (medische kosten) kenmerkt zich door een hoger premievolume en een beter resultaat dan in 2021.

Tabel 4 Bruto premievolume en ontwikkeling per branche

Branche	2018 € mrd	2019 € mrd	2020 € mrd	2021 € mrd	2022 € mrd	Mutatie %
Inkomen	3,9	4,0	4,2	4,3	4,6	7
Zorg	46,8	48,4	50,0	50,0	53,0	6
Totaal	50,7	52,4	54,2	54,3	57,6	6

4.2 Inkomen

Verzekeraars regelen jaarlijks de vergoedingen van inkomensderving bij ziekte en arbeidsongeschiktheid voor honderdduizenden werknemers en zelfstandigen. Zij bieden verzekeringen aan op het gebied van arbeidsongeschiktheid voor zelfstandigen, ziekteverzuim loondoorbetaling door werkgevers, WIA en ongevallen. Daarbij zetten verzekeraars via preventie en re-integratie in op het voorkomen van uitval en een spoedige en duurzame werkhervatting van zieke verzekerden of werknemers. Uit een onderzoek in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid uit 2014⁶ is gebleken dat werkgevers met een private verzuimverzekering significant minder knelpunten ervaren rondom de loondoorbetalingsplicht dan werkgevers zonder verzekering. Naast deze werkgeversverzekeringen bieden verzekeraars ook producten voor werknemers aan.

Het totale premievolume dat deze producten in 2022 genereren, is 7 procent hoger dan in 2021 en komt uit op 4,6 miljard euro. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de inflatiegerelateerde stijging van inkomens. Het resultaat voor rente stijgt in 2022 en is hoger dan in voorgaande vier jaren. De beleggingsopbrengsten zijn daarentegen lager dan in de vier voorgaande jaren onder andere als gevolg van de hogere marktrente in 2022. Door deze ontwikkeling is het resultaat na rente gedaald ten opzichte van 2021.

⁶ Panteia, *Prikkels en knelpunten. Hoe werkgevers de loondoorbetalingsverplichting bij ziekte beleven*, 2014

Keuringen arbeidsongeschiktheid

Beoordeling van de mate van arbeidsongeschiktheid van zieke werknemers in het kader van de WIA wordt uitgevoerd door het UWV (Uitkeringsinstituut Werknemersverzekeringen). Het kan voorkomen dat een keuring niet op tijd kan worden uitgevoerd, waardoor niet duidelijk is in welke mate de verzekerde arbeidsongeschikt is en dus ook geen definitieve uitkering kan worden vastgesteld. In zo'n situatie worden door het UWV voorschotten gegeven. Helaas zijn de afgelopen jaren flinke achterstanden ontstaan in dit keuringsproces, waardoor er voor meer verzekerden voorschotten zijn betaald en er langer voorschotten worden betaald. Inmiddels is bekend dat een deel van de voorschotten uit 2020 tot en met 2022 niet terug hoeft te worden betaald. Het kan voor de werknemer echter wel tot gemiste re-integratiekansen en (financiële) onzekerheid over de uiteindelijke uitkering leiden, en daarmee mogelijk inkomensgevolgen hebben. Voor werkgevers geldt het risico van gemiste re-integratiekansen evenzeer. Daarnaast ontstaat voor eigenrisicodragers onzekerheid over financiële risico's en onduidelijkheid over noodzakelijke reserveringen, doordat een groot deel van de keuringen te laat plaatsvindt.

Het UWV wijst twee oorzaken aan voor de achterstanden. Ten eerste is dit het gevolg van de al langer bestaande mismatch tussen vraag en aanbod van de sociaal-medische beoordelingen door het UWV. Ten tweede zijn de achterstanden in 2020 vergroot, doordat UWV-kantoren tijdelijk fysiek gesloten zijn geweest als gevolg van coronamaatregelen. UWV heeft een deel van de sociaal-medische beoordelingen uitgesteld totdat fysieke spreekuren weer mogelijk waren. Dit heeft ertoe geleid dat beoordelingen van mensen vertraging hebben opgelopen, waardoor er steeds meer beoordelingen niet binnen de wettelijke termijn worden verricht.

Het ministerie van SZW heeft samen met het UWV diverse maatregelen genomen om de mismatch tussen de vraag naar en het aanbod van sociaal-medische beoordelingen te verkleinen.

In 2022 heeft het UWV meer voorschotten verstrekt dan in 2021. Het aantal verstrekte voorschotten is gestegen van 18.300 in 2021 naar 22.500 in 2022. Het aandeel voorschotten in de instroom in de WGA is daarom verder toegenomen: van 42 procent in 2021 naar 51 procent in 2022.

Aantal verstrekte voorschotten (afgerond)

2018	2019	2020	2021	2022
2.200	4.500	11.300	18.500	22.400

Bron: [UWV-Volumeontwikkeling](#)

Zoals vermeld, hebben de overheid en het UWV maatregelen genomen om de problemen rond de beoordelingen op te lossen. De effecten hiervan op verzekeraars worden in de volgende box belicht.

Effect van maatregelen overheid en UWV m.b.t. WIA

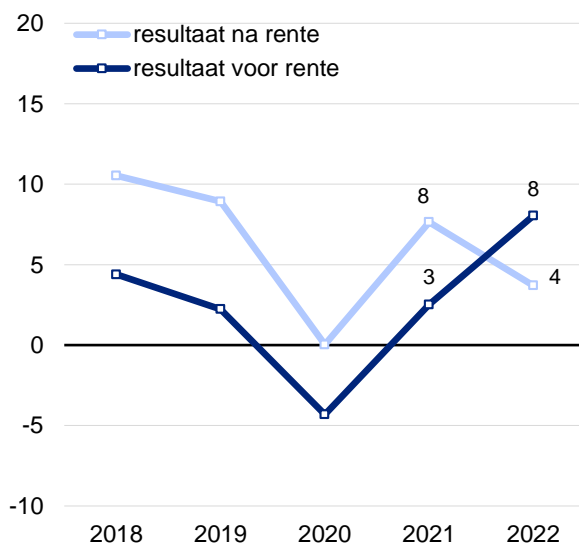
Het hybride stelsel WGA staat al enige tijd onder druk doordat er sprake is van een mismatch tussen de vraag naar en het aanbod van de publiek uitgevoerde sociaal medische beoordelingen. Momenteel is dit gat onaanvaardbaar groot en moeten mensen lang wachten op hun (her)beoordeling en bestaat onzekerheid over het recht op een uitkering. Dit knelpunt raakt de werking van het hybride stelsel en daarmee ook de positie van de verzekeringssector én hun klanten in de kern. Het ministerie van SZW heeft samen met het UWV diverse maatregelen genomen.

De genomen maatregelen hebben uiteindelijk ook effect op het functioneren van het hybride stelsel. Voorbeelden zijn: de vereenvoudigde beoordeling van 60plussers die per 1 oktober 2022 in werking is getreden en het verstrekken van voorschotten.

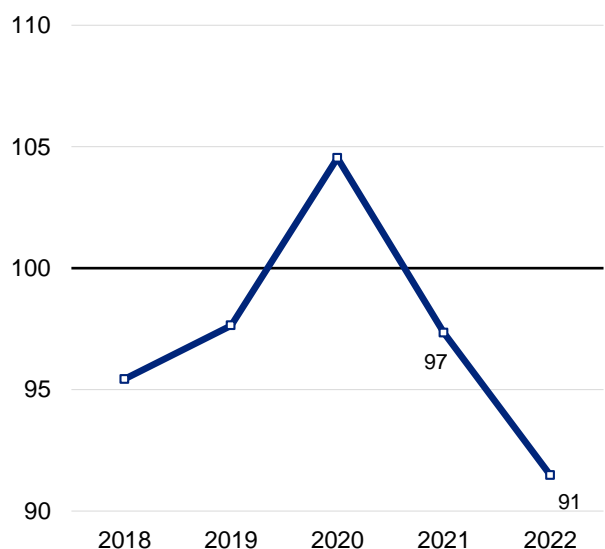
Verzekeraars hebben begrip voor de politieke keuzes die zijn gemaakt, maar willen echter wel meer aandacht voor de gevolgen van de beleidswijzigingen op de private markt.

Zo leidt de 60plusmaatregel tot extra schadelast bij aanvullende inkomensverzekeringen en premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid in het pensioendomein. Mocht de maatregel een structureler karakter krijgen (de kans op verlenging is aanzienlijk), dan leidt dit tot verminderde re-integratieverwachting in de groep 60plus en mogelijk tot hogere instroom in deze leeftijdsgroep. Ook maatschappelijk kunnen vraagtekens worden geplaatst bij de maatregel, omdat hierdoor een specifieke groep aan de zijkant komt te staan, terwijl we momenteel iedereen hard nodig hebben op de krappe arbeidsmarkt.

Figuur 38 Resultaat na herverzekering in procenten van de verdiende premie, Inkomen

Figuur 39 Netto combined ratio, Inkomen

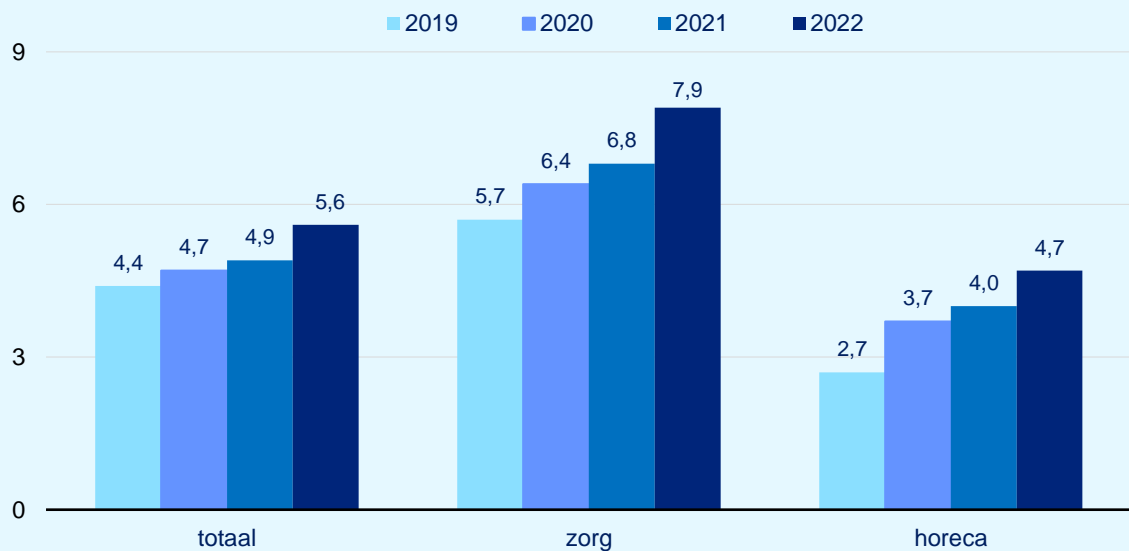

Ziekteverzuim ongelijk verdeeld

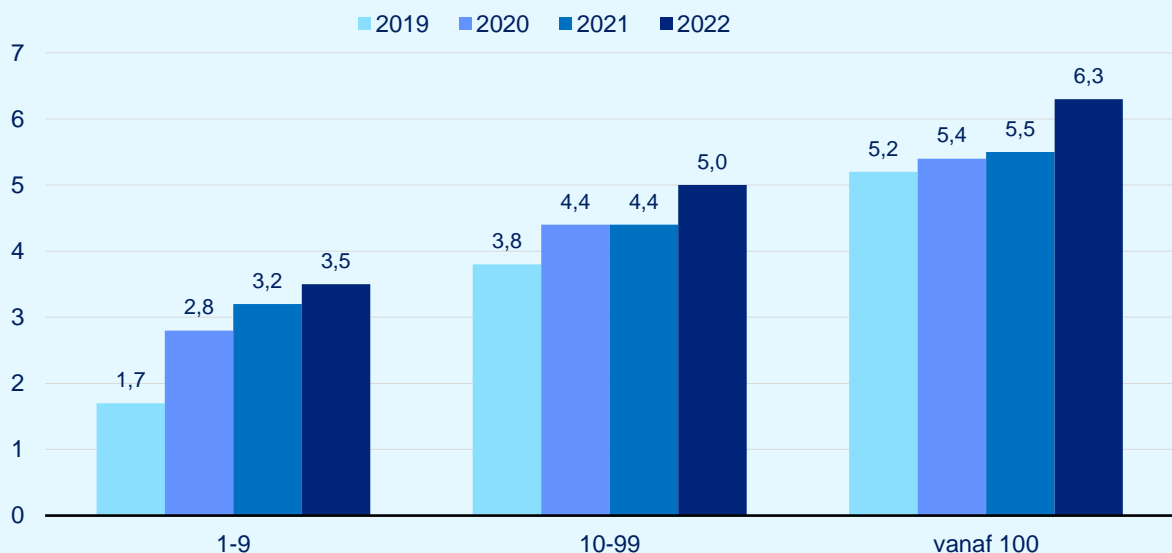
In Nederland komt het ziekteverzuimpercentage in 2022 uit op 5,6 procent. Dit is 0,7 procentpunt hoger dan een jaar eerder. Ook dit jaar is het ziekteverzuim met 7,9 procent weer het hoogste in de gezondheids- en welzijnszorg. Die stijging is net zo groot als die van de twee jaar ervoor samen. De horeca die in 2020 de grootste stijging kende, laat ook in 2022 weer een behoorlijke stijging zien.

Figuur 40 Ziekteverzuim in enkele bedrijfssectoren, % (bron: CBS)

Bij het aantal werkzame personen is een interessante ontwikkeling zichtbaar. Waar in 2020 vooral bij de kleine bedrijven een forse stijging te zien was, is dat in 2022 vooral bij de grotere bedrijven het geval.

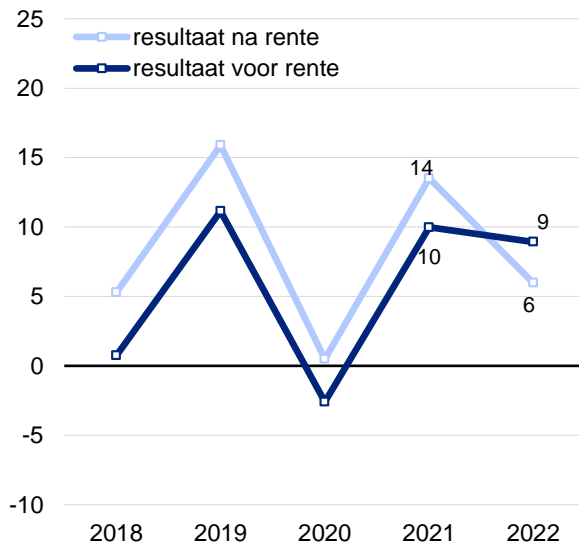
Figuur 41 Ziekteverzuim per aantal werkzame personen, % (bron: CBS)

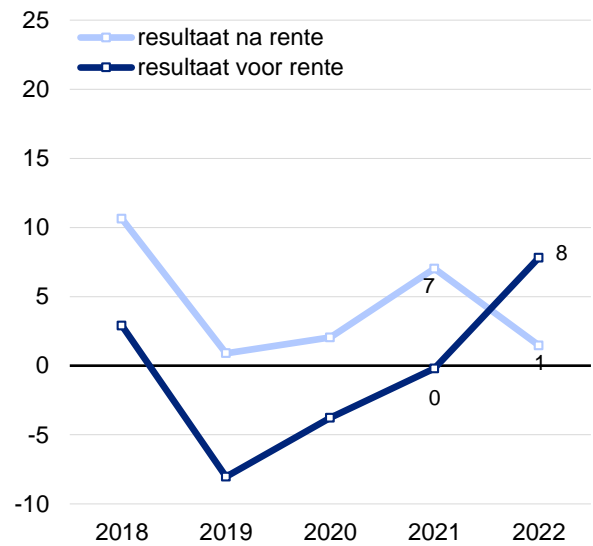
Dat een hoger ziekteverzuim een negatieve invloed heeft op resultaten van inkomensverzekeringen is evident. Verzekeraars hadden daar afgelopen jaren al de nodige voorzieningen voor genomen. Nog onbekend is echter wat op langere termijn de gevolgen zullen zijn van lockdowns, onzekerheid, uitgestelde zorg en long COVID, waarbij klachten langdurig kunnen aanhouden. Verzekeraars zullen ook daarmee moeten omgaan, maar hebben daarvoor al wel veel ervaring met het inschatten van risico's.

In tegenstelling tot de periode 2019 tot en met 2021, laten de collectieve verzekeringen in 2022 een redelijk stabiel beeld in het resultaat voor rente zien. Het resultaat na rente daalt door lagere beleggingsopbrengsten. Hierbij moet worden opgemerkt dat het beeld voor de verschillende productgroepen bij collectieve verzekeringen wisselend is. Het resultaat voor rente van de individuele verzekeringen stijgt net als in 2020 en 2021. Ook hier daalt het resultaat na rente door de beleggingsopbrengsten.

Figuur 42 Resultaat voor herverzekering in procenten van de verdiende premie, *Inkomen Collectief*

Figuur 43 Resultaat voor herverzekering in procenten van de verdiende premie, *Inkomen Individueel*

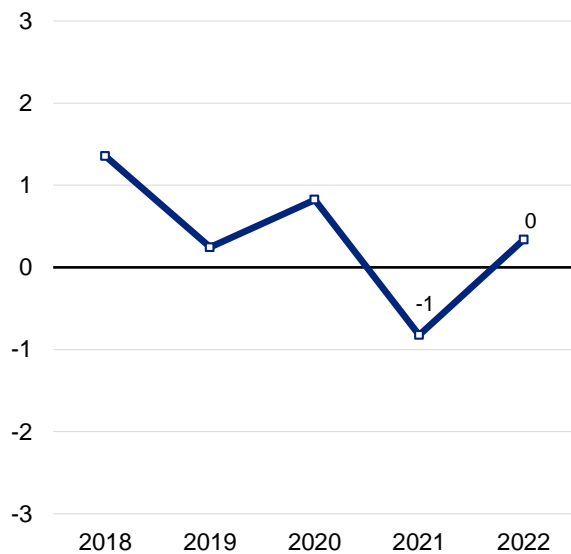
4.3 Zorg

Zorgverzekeraars zien zich elk jaar geconfronteerd met stijgende zorgkosten en regelmatig ook met wijzigingen in het zorgstelsel. De dekking in de basisverzekering en de hoogte van het eigen risico kunnen jaarlijks veranderen, waardoor de financiële jaarcijfers soms moeilijk met elkaar te vergelijken zijn.

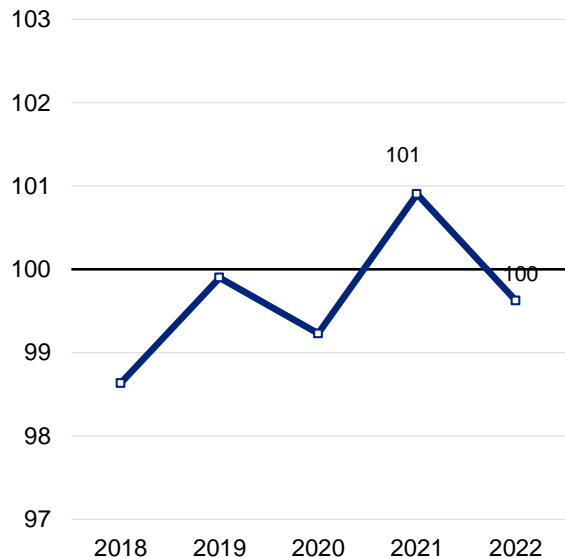
In 2020 en 2021 had de coronapandemie een grote impact op de zorg in Nederland. In 2022 was de impact veel minder, mede door de minder ziekmakende Omikronvariant en vaccinaties. Per 31 december 2021 is de wettelijke catastrofereregeling Zorgverzekeringswet geëindigd. COVID-19-gerelateerde zorg wordt door zorgverzekeraars gezien als een onderdeel van de normale bedrijfsvoering. Voor meer informatie over zorgverzekeringen verwijzen wij u naar de [website van Zorgverzekeraars Nederland](#).

Het premievolume van Zorg stijgt in 2022 met 7 procent. Dit komt mede door een hogere gemiddelde premie als gevolg van hogere zorgkosten en een hogere bijdrage per verzekerde vanuit het zorgverzekeringsfonds. De schadelast daalt met 1 procent en de bedrijfskosten stijgen met 5 procent. Deze ontwikkeling leidt tot een stijging in het resultaat van -1 naar 0 procent van de bruto geboekte premie.

Figuur 44 Resultaat na rente na herverzekering in procenten van verdiende premie, Zorg (bron: DNB)

Figuur 45 Netto combined ratio, Zorg (bron: DNB)

5 Levensverzekeringen

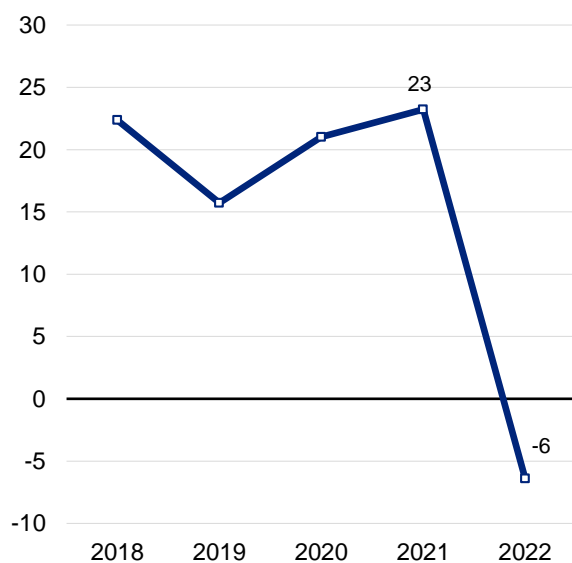
- Premievolume gedaald
- Technisch resultaat negatief door verliezen op beleggingen

5.1 Algemeen

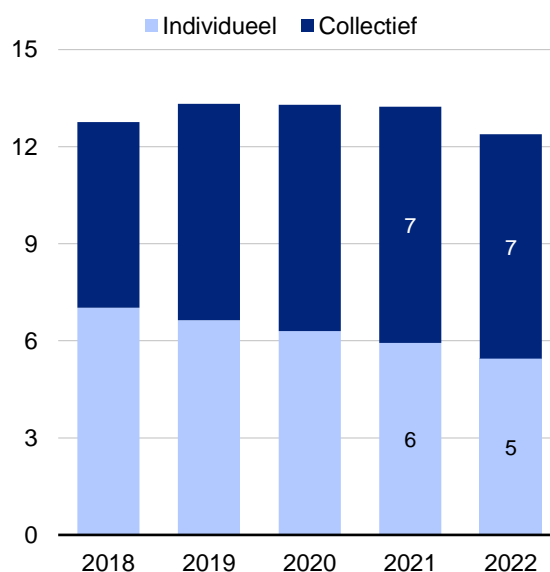
Levensverzekeraars verzorgen onder andere de collectieve en individuele pensioenvoorzieningen, overlijdensrisico- en uitvaartverzekeringen van miljoenen klanten. Ze keren jaarlijks gemiddeld meer dan 20 miljard euro uit. Het premievolume liet jarenlang een dalende lijn zien, vooral als gevolg van de krimpende markt voor individuele levensverzekeringen. Vanaf 2019 is het totale premie-inkomen vrij stabiel door een toename in de collectieve markt voor pensioenen (tweede pijler). In 2022 daalt het premie-inkomen echter met 6 procent, wat deels wordt veroorzaakt door overdracht naar premiepensioeninstellingen (PPI's) die ook verbonden zijn aan verzekeringsconcerns, maar waarvan de premiebijdragen niet zijn opgenomen in de verzekeringscijfers. Daarnaast speelt dat in afwachting van de stelselherziening de verschuiving van pensioenfondsen naar verzekeraars wordt vertraagd.

Het resultaat van levensverzekeraars kan van jaar op jaar sterk fluctueren, wat onder andere wordt veroorzaakt door wisselende beleggingsresultaten. In 2022 is daar ook sprake van gezien de forse daling van de technische beleggingsopbrengsten. Gedaalde beurskoersen in combinatie met verlies op vastrentende waarden door de snel gestegen rente liggen daaraan ten grondslag. Daarnaast speelt ook het feit dat steeds meer wordt belegd in maatschappelijk verantwoorde fondsen een rol. De wijziging technische voorziening is ook flink afgenomen, wat deels kan worden toegeschreven aan de overgang van DB- naar DC-pensioenregelingen die meer meebewegen met de aandelenbeurzen. Ondanks de inflatie zijn de bedrijfskosten slechts licht gestegen. Onderaan de streep leidt dit alles tot een negatief resultaat technische rekening. Het netto resultaat (na belastingen en gedeeltelijke overboeking van beleggingsopbrengsten) blijft wel boven nul.

Figuur 46 Technisch resultaat Leven in procenten van de verdiende premie

Figuur 47 Premievolume Leven, € mrd

In 2022 werden meerdere coronamaatregelen door de overheid afgeschaald. Dit was onder andere het gevolg van een minder risicovolle virusvariant in combinatie met betere weerstand door vaccinatierondes en opgelopen infecties. In de volgende box staat beschreven hoe oversterfte en levensverwachting zich hebben ontwikkeld in afgelopen periode.

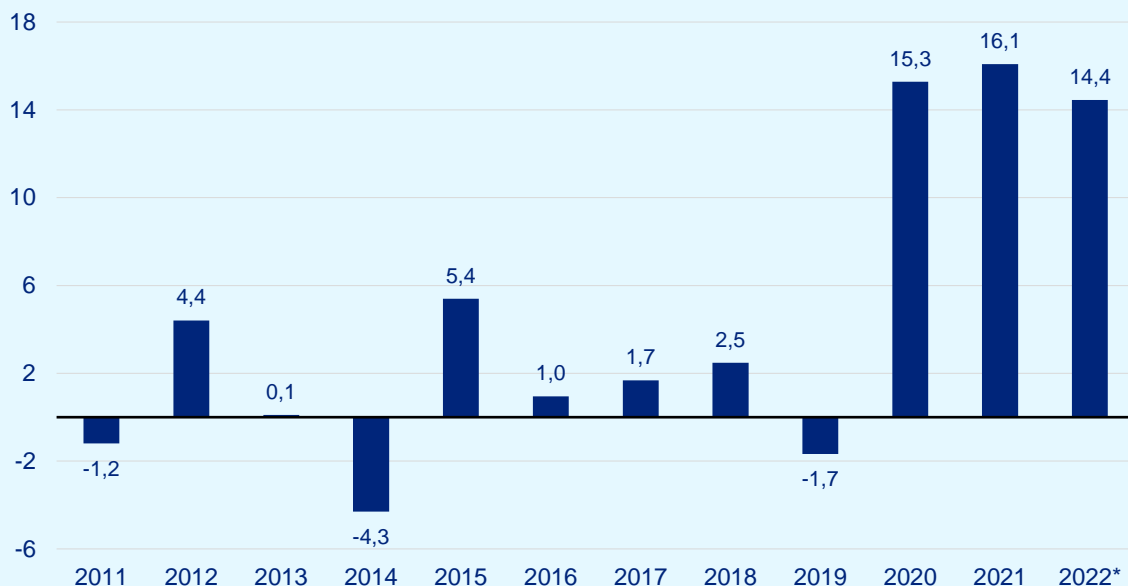
Oversterfte

Het CBS registreert voor Nederland al jaren het aantal overleden personen. In de jaren 2020 t/m 2022 vielen per jaar rond de 170 duizend doden. Dat betekende achtereenvolgens 15, 16 en 14 duizend meer mensen dan verwacht.

Indien meer mensen overlijden dan verwacht, is er sprake van oversterfte. Het CBS houdt dat bij en daaruit blijkt duidelijk dat in de afgelopen drie jaren meer mensen zijn overleden. De stijgingen in 2015 en 2018 werden in beide gevallen veroorzaakt door een griepepidemie in het voorjaar. Vanaf 2020 is het corona dat zijn sporen nalaat. De grootste stijging komt uit de eerste golf, gevolgd door de tweede golf en de hittegolf in de zomer van 2020.

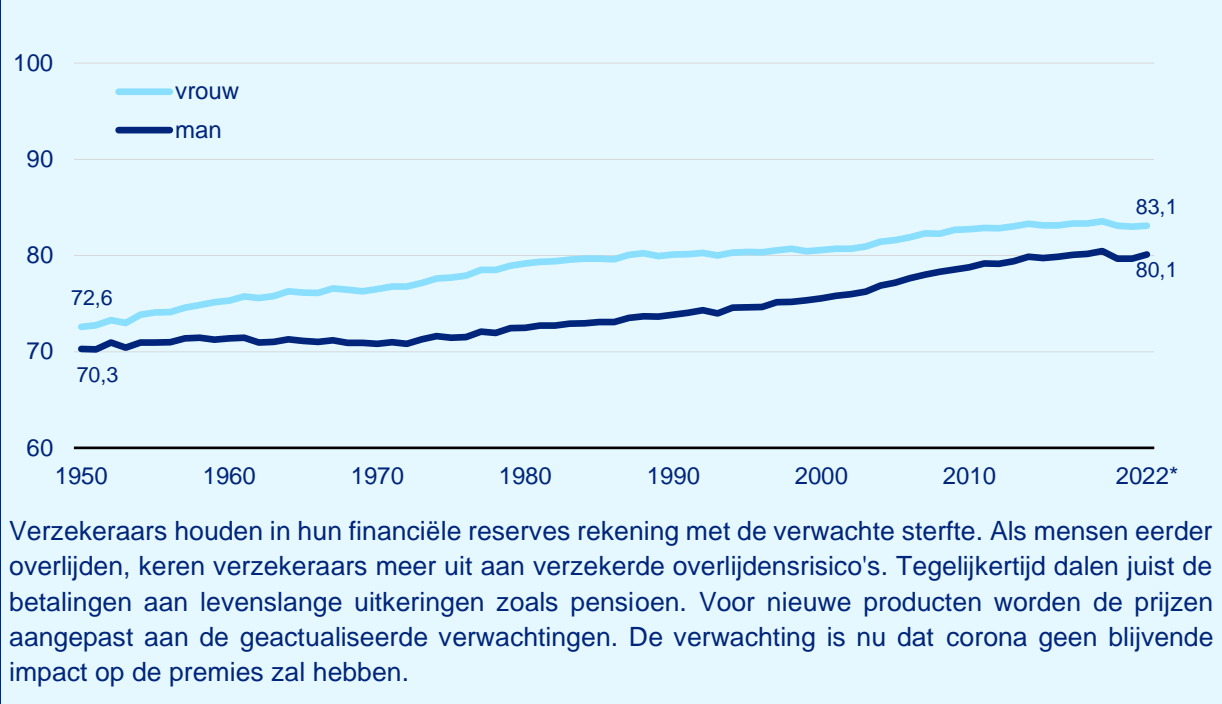
Inmiddels is ook bekend dat in het eerste kwartaal van 2023 ook nog sprake was van een behoorlijke oversterfte. Die wordt echter voornamelijk veroorzaakt door een griepepidemie die dertien weken duurde.

Figuur 48 Oversterfte in Nederland in duizenden (bron: CBS)

Het CBS publiceert ook de levensverwachting bij geboorte. In onderstaande figuur is duidelijk te zien dat deze al decennialang toeneemt. Ook zichtbaar is de knik in 2020, die door het eerste jaar van de coronapandemie wordt veroorzaakt. In 2021 was de levensverwachting nagenoeg gelijk aan 2020, maar in 2022 is die weer toegenomen tot het niveau van de jaren voor corona. Ook leert de geschiedenis dat na eerdere perioden met hoge sterfte, zoals de Spaanse griep, de levensverwachting snel weer terug op het oude niveau was. Mensen zijn eerder gestorven, waardoor er een kans is dat daarna ondersterfte zal optreden. Of dat na de coronapandemie ook het geval is en wat het effect daarvan op de levensverwachting is, zal de toekomst moeten uitwijzen.

Figuur 49 Levensverwachting in Nederland, jaren (bron: CBS)

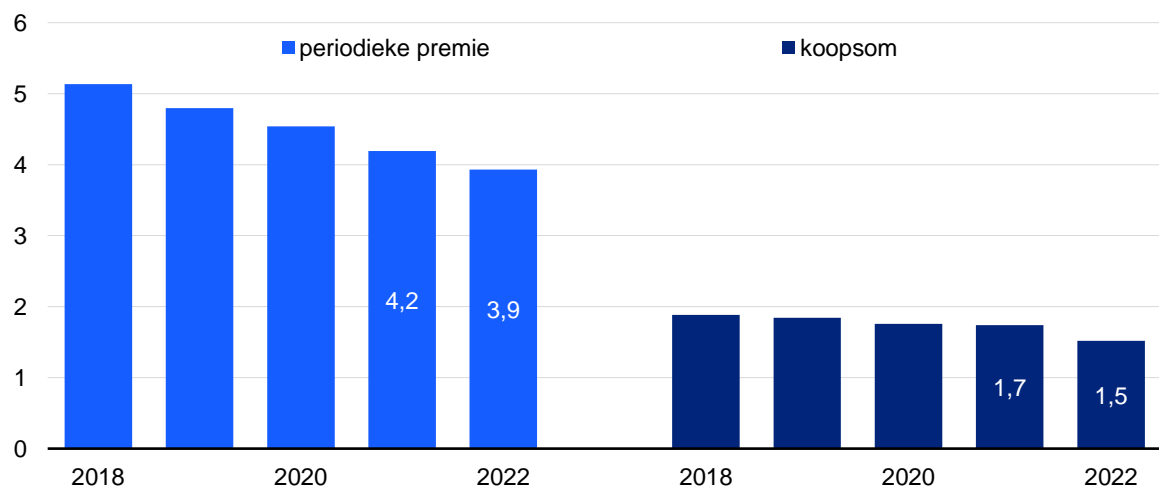

5.2 Individueel

Deze markt betreft levensverzekeringen voor individuele personen. De verzekeringen bieden vaak een uitkering bij overlijden waarmee nabestaanden bijvoorbeeld de hypotheek (deels) kunnen aflossen of kosten van een uitvaart kunnen betalen. Daarnaast wordt voor bijvoorbeeld lijfrente/pensioen of hypotheekaflossing kapitaal opgebouwd dat op een afgesproken moment tot uitkering komt. Verder kan ook een uitkeringsverzekering worden aangeschaft, waarmee iemand bijvoorbeeld verzekerd is van een pensioenuitkering tot het moment van overlijden of een periodieke uitkering voor nabestaanden.

In 2022 zien we het premievolume (het totaal van zowel nieuwe als reeds bestaande verzekeringen) van individuele levensverzekeringen verder dalen. Deze daling speelde bij zowel de periodieke premie als bij de koopsommen (eenmalige premie). De daling is ook terug te zien bij zowel de traditionele verzekeringen als de beleggingsverzekeringen. Een van de oorzaken is dat polissen aflopen en er minder nieuwe voor terug komen. Verder is er scherpe onderlinge concurrentie bijvoorbeeld op het gebied van overlijdensrisicoverzekeringen en zorgt ook efficiëntieverbetering voor lagere premies.

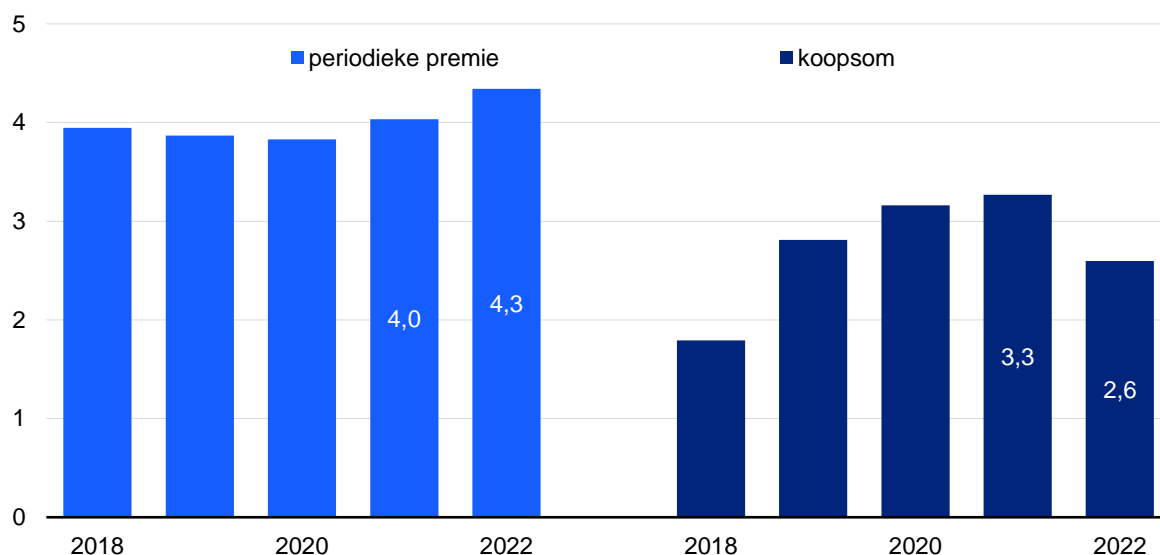
Figuur 50 Premievolume Individueel, € mrd

5.3 Collectief (werknemerspensioen)

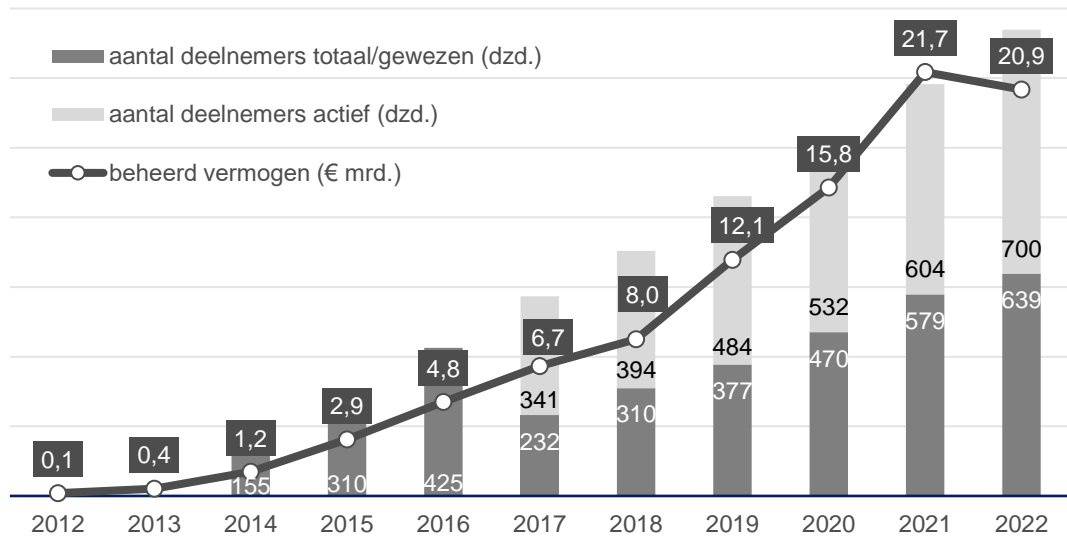
De markt van collectieve levensverzekeringen betreft pensioencontracten voor werknemers als aanvulling (de tweede pijler) op de AOW (de eerste pijler). Ten opzichte van het voorgaande jaar is het totale premievolume (exclusief de premiebijdragen van PPI's) met 5 procent gedaald. Het deel dat daarvan periodiek is betaald, is met 8 procent gestegen, terwijl de eenmalige premie (koopsommen) met ruim 20 procent is gedaald. Bij koopsommen gaat het doorgaans om pensioenfondsen die hun regelingen en het daarbij horende vermogen geheel of deels overdragen op een pensioenverzekeraar. In afwachting van de Wet Toekomst Pensioenen is dit proces in 2022 vertraagd. De stijging van de periodieke premie komt volledig uit de hoek van defined contribution (DC). Per waarderingsvorm zien we dan ook een flinke daling van het premievolume bij geldverzekeringen zowel bij periodieke als koopsompremie, maar een forse stijging bij beleggingsverzekeringen. In de collectieve markt is namelijk een verschuiving zichtbaar. Uit oogpunt van eenvoud, transparantie en kosten zien we een verder toenemende populariteit van premieovereenkomsten ten koste van uitkeringsovereenkomsten. Premieovereenkomsten (DC) zullen ook de standaardvariant worden bij de nieuwe 'Wet toekomst pensioenen' (zie de box aan het eind van dit hoofdstuk). Collectieve pensioenen verschuiven daardoor vaker naar verzekeringen in beleggingseenheden bij de verzekeraars zelf of naar PPI's. Een enkele keer wordt er overgesloten naar een APF (zie verder na onderstaande figuur).

Figuur 51 Premievolume Collectief, € mrd

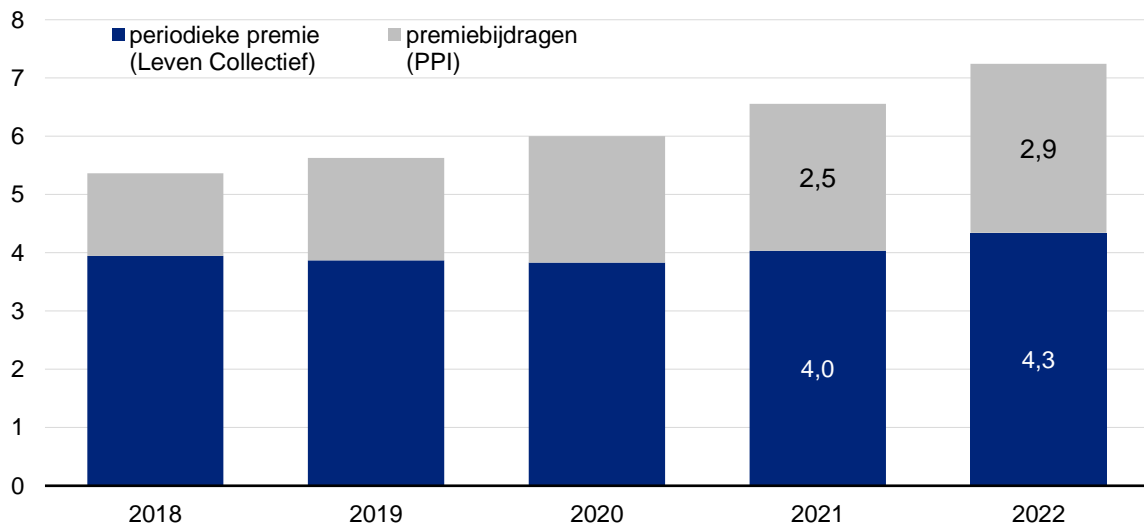
Tot ruim 10 jaar geleden mochten alleen verzekeraars en pensioenfondsen werknemerspensioenen uitvoeren. Sindsdien zijn er ook premiepensioeninstellingen (PPI) en algemene pensioenfondsen (APF) actief op deze markt en deze hebben ook al de nodige honderdduizenden actieve deelnemers in de boeken, waarvan het overgrote deel bij PPI's. Een groot deel van deze nieuwe uitvoerders is opgericht door of in samenwerking met verzekeraars, maar de financiële cijfers vallen buiten deze rapportage. In onderstaande grafiek is wel duidelijk zichtbaar hoe de PPI-markt zich ontwikkelt. Het beheerde vermogen bedraagt inmiddels bijna 21 miljard euro. Dit is 4 procent minder dan vorig jaar, wat grotendeels wordt veroorzaakt door de gedaalde beleggingsopbrengsten. Het totaal aantal deelnemers ultimo 2022 bedraagt ruim 1,3 miljoen, waarvan 700 duizend actief, een stijging van 13, respectievelijk 16 procent. Tot en met 2016 is de verdeling tussen de actieve en gewezen deelnemers niet bekend, maar alleen het totaal.

Figuur 52 Deelnemers en beheerd vermogen bij PPI's ultimo jaar (bron DNB)

Als in de volgende figuur gekeken wordt naar de periodieke premie-inkomsten per jaar, dan is duidelijk zichtbaar dat waar de reguliere inkomsten van verzekeraars de afgelopen jaren daalden of gelijk bleven, deze in 2022 weer toenemen. Bij de PPI's stijgen de premiebijdragen verder. Rekening houdend met het feit dat de PPI's gerelateerd zijn aan verzekeringsconcerns, zou gesteld kunnen worden dat het deels een verschuiving van de productie binnen concerns betreft. Daarnaast worden er echter ook regelingen vanuit pensioenfondsen overgenomen.

Figuur 53 Periodiek premie-inkomen van verzekeraars (Leven Collectief) en PPI's (premiebijdragen) in € mrd. (bron DAC/DNB)

Over algemene pensioenfondsen (APF) is nog niet alle informatie over 2022 beschikbaar. Wel is bekend dat het belegd vermogen in 2022 is gedaald tot 25 miljard euro. Daarvan is 77 procent ondergebracht bij een APF. In dat bedrag zijn ook aanspraken vanuit oude regelingen voor slapers en gepensioneerden opgenomen, waardoor een vergelijking met het vermogen bij PPI's niet een-op-een kan worden gemaakt.

Pensioenpijlers

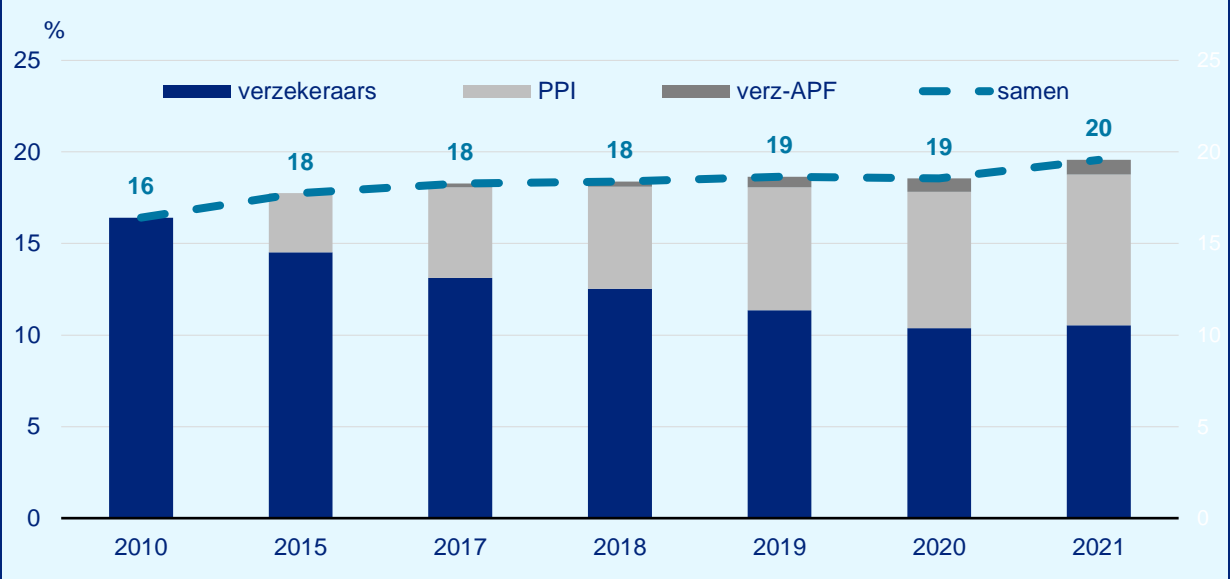
Het pensioenstelsel in Nederland bestaat uit drie pijlers.

1. *De Algemene OuderdomsWet (AOW)*
Op basis van deze wet krijgt bijna iedere inwoner vanaf pensioendatum een uitkering van de overheid.
2. *Collectief pensioen*
Dit kan door werkgevers worden afgesloten t.b.v. werknemers. Uitvoerders zijn verzekeraars, pensioenfondsen en PPI's (premiëpensioeninstellingen). De PPI's en APF'en (Algemeen Pensioenfondsen) zijn gerelateerd aan verzekeringsconcerns. Deze partijen voeren deze secundaire arbeidsvoorwaarde uit in de opbouwfase (tot pensioendatum) en/of uitkeringsfase (vanaf pensioendatum).
3. *Individueel pensioen*
Dit betreft bijvoorbeeld pensioen voor zelfstandigen. Dit wordt aangeboden door verzekeraars, banken en beleggingsinstellingen.

Deelnemers

De eerder genoemde verschuiving naar premieregelingen is niet alleen zichtbaar in de financiële cijfers, maar ook in het aantal pensioendeelnemers. Zo is het aantal actieve deelnemers (voor hen wordt nog pensioen opgebouwd) van verzekeraars afgelopen jaren gedaald, maar is dat bij PPI's en APF'en gestegen, waardoor zij eind 2021 samen op dat vlak 20 procent aandeel in de tweede pijler hebben. Dit komt overeen met meer dan een miljoen actieve deelnemers. Bovendien verzorgen deze uitvoerders ook pensioenopbouw, -beheer en -uitkering van veel ex-werknemers (slapers) en pensioengerechtigden. Het gaat hierbij om eerder opgebouwde aanspraken die bij verschillende werkgevers in verschillende perioden kunnen zijn opgebouwd. Daarnaast kunnen er door eerdere verhogingen van de pensioenleeftijd meerdere regelingen per werkgever zijn. Dit alles tezamen leidt ertoe dat verzekeraars zorgdragen voor een groot aantal pensioenregelingen van miljoenen (ex-) werknemers.

Figuur 54 Aandeel verzekeringsconcerns in tweede pijler o.b.v. aantal actieve deelnemers ultimo jaar

Het pensioenstelsel in Nederland staat voor een grote verandering. In de volgende box staat omschreven wat redenen, gevolgen en timing zijn.

Wet toekomst pensioenen

Waarom verandert het Nederlandse pensioenstelsel?

- Het pensioenstelsel van nu kent een aantal kwetsbaarheden. Vaak wordt nu nog een belofte gedaan over de hoogte van het pensioen. Hierdoor moeten verplicht hoge buffers worden aangehouden. Dit zorgt er onder andere voor dat bijna alle pensioenen al jaren niet worden verhoogd.
- Ook konden pensioenfondsen de gemaakte beloften lang niet waarmaken. Dit leidt tot discussie over de vraag wie recht heeft op welk deel van de gezamenlijke pot met beleggingen.
- Het huidige pensioenstelsel sluit daarnaast niet goed aan op de veranderde arbeidsmarkt. Werknemers blijven bijvoorbeeld minder vaak dan vroeger hun hele leven lang bij dezelfde werkgever of gaan aan het werk als zelfstandige. Het pensioenstelsel gaat hier nog wel vanuit.
- Het pensioenstelsel moet 'mee' met de tijd om dit soort kwetsbaarheden op te lossen.

Wat is er anders in het vernieuwde pensioenstelsel?

- Iedereen gaat pensioen opbouwen via een premieregeling. De pensioenpremie staat centraal en wordt voor alle leeftijden gelijk.
- Er wordt niet langer een belofte over de hoogte van de uitkering gedaan. Wel worden er afspraken gemaakt over de hoogte van de premie. Werkgever en werknemers zijn samen verantwoordelijk voor een adequate pensioenregeling.
- Iedereen bouwt dus een persoonlijk pensioenvermogen op en kan zien hoeveel pensioen kan worden verwacht. Hierdoor wordt het voor werknemers beter inzichtelijk en vergelijkbaar wat de waarde van de arbeidsvoorwaarde pensioen is.
- Pensioenverzekeraars, premiepensioeninstellingen en pensioenfondsen spelen een belangrijke maatschappelijke rol in het nieuwe stelsel. Ze beleggen de pensioenpremie, houden rekening met de verschillende risico's en houden voor deelnemers het persoonlijke pensioenvermogen bij. Dit doen zij naast het uitvoeren van de regelingen voor (ex-)werknemers zoals beschreven in de box Pensioenpijlers.
- Het pensioen wordt straks beweeglijker. Als het goed gaat met de economie, dan gaat het verwachte pensioen of de uitkering omhoog. Gaat het economisch slechter? Dan gaat het omlaag.
- Jongeren hebben de tijd om meevallers en tegenvallers in de beleggingen op te vangen. Naarmate je ouder wordt, is er minder ruimte om deze tegenvallers op te vangen. Daarom wordt de beweeglijkheid van de uitkering minder groot als je (bijna) met pensioen bent.

Wanneer treedt het nieuwe stelsel in werking?

- Na de Tweede Kamer is op 30 mei 2023 ook de Eerste Kamer akkoord gegaan. De nieuwe pensioenregels gelden vanaf 1 juli 2023 en moeten uiterlijk 1 januari 2028 administratief zijn verwerkt door pensioenuitvoerders.

6 Afsluitend

Inmiddels zijn we beland in het tweede kwartaal van 2023 en kunnen we ook weer vooruitkijken, waarbij uiteraard de hoop is dat het conflict in Oekraïne snel wordt beëindigd. Het jaar 2022 heeft geleerd dat waar het ene probleem wordt opgelost, het andere risico zich alweer kan aandienen. Het klimaat is een goed voorbeeld van de onvoorspelbaarheid, evenals menselijk gedrag.

In 2022 hebben verzekeraars mensen en bedrijven geholpen het leven zo normaal mogelijk door te laten gaan door ervoor te zorgen dat schaden zorgvuldig zijn afgehandeld en uitkeringen op het gebied van arbeidsongeschiktheid, pensioen of overlijden zijn gedaan. Dit alles ondanks het feit dat verzekeraars en medewerkers zelf ook te maken hadden met nieuwe situaties zoals ziekteverzuim en nieuwe risico's. Daarnaast zijn verzekeraars ook al bezig met de verplichte wijzigingen zoals het nieuwe financiële rapportagestelsel IFRS 17. Verder helpen zij ook in 2023 de maatschappij weer met het omgaan met risico's.

Verklaring begrippen

Algemeen pensioenfonds (APF)

Een pensioenfonds waarin pensioen per (risico)kring wordt opgebouwd. Veel APF'en zijn gelieerd aan een verzekeraar.

Bedrijfskosten

Het totaal van kosten en provisie. De bedrijfskosten bestaan uit de componenten acquisitiekosten, wijziging overlopende acquisitiekosten, beheers- en personeelskosten, winstdeling en provisie herverzekering.

Beleggingsverzekering

Een levensverzekering waarbij de premie of koopsom wordt belegd in aandelen of beleggingsfondsen. Het op te bouwen kapitaal wordt te zijner tijd omgezet in (jaarlijkse) uitkeringen.

Bruto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de bruto verdiende premie, inclusief herverzekering.

Bruto verdiende premie

Het totaal van de geboekte (ontvangen) premies inclusief het herverzekerde deel (de premies betaald aan de herverzekeraar), minus de premievoorziening ultimo (de premie die door de verzekeringnemer vooruit is betaald en waarvoor nog een verzekeringsprestatie geleverd gaat worden), plus de premievoorziening primo (vooruitbetaalde premie van het voorgaande jaar).

Directe binnenlandse tekening

De totale tekening (= omzet) van schade-, zorg- en inkomensverzekeraars bestaat uit directe en indirecte tekening (herverzekering aangenomen van andere verzekeraars). De directe tekening bestaat uit binnenlandse en buitenlandse tekening. De buitenlandse en indirecte tekening vormen samen ongeveer 5 procent van het totaal.

Eigen behoud

Het gedeelte van een schade dat voor rekening van de verzekeraar en niet van de herverzekeraar komt.

Eigen vermogen

Het eigen kapitaal van een onderneming waaronder het aandelenkapitaal en de reserves.

Herverzekeringskosten (of herverzekeringsmarge)

Kosten die bestaan uit de premie betaald aan de herverzekeraar, de herverzekerde schade, de provisie ontvangen van de herverzekeraar, en gemiste rente. De herverzekeringsmarge wordt uitgedrukt als percentage van de verdiende premie. Dit afgetrokken van het resultaat na rente levert het resultaat na herverzekering op.

Leven Collectief

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met verzekeringen waarbij één partij de verzekeringnemer is voor andere partijen. Bijvoorbeeld de collectieve pensioenverzekering voor werknemers, waarbij de werkgever als verzekeringnemer optreedt.

Leven Individueel

Bedrijfsonderdeel bij verzekeraars dat zich bezighoudt met levensverzekeringen die worden afgesloten door individuele personen.

Netto combined ratio

Geleden schade en bedrijfskosten in verhouding tot de netto verdiende premie, exclusief herverzekering. De netto combined ratio is een indicator voor het verzekeringstechnische resultaat.

Premie ineens (koopsom)

Een bedrag dat een verzekerde ineens bij een verzekeraar stort om in de toekomst bijvoorbeeld een lijfrente-uitkering te ontvangen.

Premie periodiek

Het bedrag dat periodiek wordt gestort bij een verzekeraar om in de toekomst een uitkering bij overlijden (kapitaalverzekering) of om een (periodieke) uitkering te ontvangen bij leven.

Premiepensioeninstelling (PPI)

Een organisatie waar werkgevers een beschikbarepremieregeling (pensioen voor werknemers) kunnen onderbrengen. Veel PPI's zijn onderdeel van een financieel concern met daarin ook een verzekeraar.

Solvabiliteit

De mate waarin een verzekeraar in staat is om zijn (toekomstige) verplichtingen na te komen, berekend door de middelen die de verzekeraar als buffer aanhoudt te delen door de wettelijk voorgeschreven vereiste solvabiliteitsmarge. De solvabiliteitsratio hoort groter te zijn dan honderd procent.

(Technisch) resultaat na herverzekering

Het resultaat na rente (resultaat voor herverzekering) minus de herverzekeringmarge (herverzekeringskosten).

(Technisch) resultaat voor herverzekering (ook: resultaat na rente)

De verdiende premies minus de geleden schade en bedrijfskosten, plus de renteopbrengsten van de voorzieningen.

Opbouw resultaat voor schadeverzekeringen:

Geboekte premie

- Mutatie premievoorziening

= Verdiende premie

Betaalde schade

+ Mutatie schadevoorziening

= Geleden schade

Verdiende premie

- Geleden schade

- Bedrijfskosten

= Technisch resultaat voor rente

Technisch resultaat voor rente

+ Rente technische voorzieningen

= Technisch resultaat na rente

Technisch resultaat na rente

- Kosten herverzekering

= Technisch resultaat na herverzekering

Opbouw resultaat voor levensverzekeringen:

Bruto premie

- Uitgaande herverzekeringspremie
- Wijziging technische voorziening niet-verdiende premie eigen rekening
- = Verdiende premie eigen rekening

Verdiende premies eigen rekening

- + Opbrengsten uit beleggingen
- + Overige technische baten/lasten eigen rekening
- Uitkeringen eigen rekening
- Wijziging overige technische voorzieningen eigen rekening
- Winstdeling en kortingen
- Bedrijfskosten
- Beleggingslasten
- Aan niet-technische rekening toegekende opbrengst uit beleggingen
- = Resultaat technische rekening levensverzekering

Colofon

© Uitgave van het Verbond van Verzekeraars
Data Analytics Centre

Aan deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Bordewijklaan 2, 2591 XR DEN HAAG
Postbus 93450, 2509 AL DEN HAAG
Telefoon: 070 – 3338500
E-mail: info@verzekeraars.nl
Internet: www.verzekeraars.nl

